Vlaams Parlement

64 (2016-2017) – Nr. 1
ingediend op 3 april 2017 (2016-2017)

Nota van de Vlaamse Regering

ingediend door minister Sven Gatz

Strategische visienota Cultureel Erfgoed

INHOUD

Nota aan de Vlaamse Regering 3
Strategische visienota Cultureel Erfgoed 7
Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be
Bijlage 1: Tekening van het huidige gesubsidieerde cultureelerfgoedveld
Bijlage 2: Beleidsintenties van de Vlaamse Gemeenschapscommissie in het kader van de strategische visienota van de Vlaamse Regering over de ondersteuning van cultureelerfgoedwerking in Vlaanderen
Bijlage 3a: Bijdrage namens steden en gemeenten voor een complementair cultureelerfgoedbeleid. Elementen voor een strategische visieontwikkeling
Bijlage 3b: Samenvatting VVSG-bijdrage visienota voor cultureelerfgoedbeleid
Bijlage 4: Nieuwe tekening van het gesubsidieerde cultureelerfgoedveld

Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Strategische visienota cultureel erfgoed

1. SITUERING

Het nieuwe Cultureelerfgoeddecreet van 24 februari 2017 voorziet dat de Vlaamse Regering een strategische visie ontwikkelt op het cultureel-erfgoedbeleid voor de periode van de legislatuur (artikel 5).

Deze visie staat beschreven in de beleidsnota Cultuur en wordt verder geconcretiseerd in een strategische visienota over de ondersteuning van cultureelerfgoedwerking in Vlaanderen.
De Vlaamse Regering legt de strategische visienota voor aan het Vlaams Parlement uiterlijk op 1 april van het tweede volledige jaar van de legislatuur van het Vlaams Parlement.
Dit moet toelaten om, meer dan een jaar voor de grote subsidieronde, de krijtlijnen kenbaar te maken aan het cultureelerfgoedveld.

In afwijking hiervan wordt, zoals bepaald in artikel 90 van het Cultureelerfgoeddecreet, een eerste strategische visienota voorgelegd aan het Vlaams Parlement op 1 april 2017 (het derde volledige jaar van de legislatuur van het Vlaams Parlement). Ik legde immers op 25 maart 2016 een conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen' voor aan de Vlaamse Regering, waarin ik mijn visie over het hele cultureel-erfgoedbeleid opnam. De strategische visie bouwt voort op deze conceptnota én op de beleidsnota Cultuur 2014-2019, die op haar beurt een uitwerking is van het Regeerakkoord 2014-2019.

Als minister van Cultuur, bereid ik de strategische visienota voor in opdracht van de Vlaamse Regering.

2. TOELICHTING

Voor de eerste maal werd een strategische visienota cultureel erfgoed ingeschreven in het Cultureelerfgoeddecreet en opgesteld. De visienota die ik heb voorbereid bevat, conform artikel 5 van het decreet, een omgevingsanalyse, uitdagingen voor het veld, prioriteiten voor mijn legislatuur, aandachtspunten bij de uitvoering van het CED2017 en de relatie tot steden en gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC).
Conform artikel 6, 1° van het decreet heb ik de lokale besturen en de VGC betrokken bij de opmaak en gehoord over hun beleidsintenties.

Bij de opmaak van deze strategische visienota kon ik beroep doen op de conceptnota en de bijdragen die voor de opmaak van de conceptnota werden geleverd.

De omgevingsanalyse van de visienota is een samenvatting van de omgevingsanalyse van de conceptnota. De cijfers in de landschapstekening zijn geactualiseerd naar 2016.
De VVSG en VGC leverden elk een bijdrage aan de strategische visienota, conform artikel 6, 1° van het Cultureelerfgoeddecreet. Op 14 februari en 8 maart 2017 voerde ik een gesprek met resp. de VGC en de VVSG over hun bijdragen. Bij de uitwerking van de visienota werd dus ook rekening gehouden met de verschillende overheidsniveaus die een rol spelen in de ondersteuning van het cultureelerfgoedveld en -beleid. Dit is terug te vinden in het deel over complementair beleid.
Verder heb ik op 8 en 9 februari gesprekken gevoerd met FARO (steunpunt), OCE (belangenbehartiger) en vertegenwoordigers van de deelsectoren over het uitvoeringsbesluit en de strategische visienota.

De hoofddoelstelling van mijn cultureel-erfgoedbeleid is duurzaam en kwaliteitsvol zorgen voor en omgaan met het cultureel erfgoed, opdat het van betekenis kan zijn voor de huidige generaties en doorgegeven kan worden aan de volgende generaties.
In de visienota stel ik vier krachtlijnen voorop die ook centraal stonden in mijn conceptnota:

- Het versterken van de publieke collecties in Vlaanderen met bijzondere aandacht voor een kwaliteitsvolle uitvoering van de basisfuncties.
- Een actualisering van het immaterieel cultureel-erfgoedbeleid met waar mogelijk een integrale benadering van roerend en immaterieel erfgoed.
- Meer slagkracht en minder versnippering binnen de Vlaamse cultureel-erfgoedsector door in te zetten op meer samenwerking en afstemming.
- Inzetten op een brede participatie en diversiteit.

De visienota die ik mede dankzij al deze bronnen opstelde, bevat in het deel over 'het cultureel-erfgoedveld in de toekomst' volgende onderdelen:

- Nieuw begrippenkader.
- Nieuwe tekening van het gesubsidieerde cultureel-erfgoedveld.
- Uitgangspunten en principes voor cultureel-erfgoedorganisaties in Vlaanderen.
- Functies uitoefenen: musea, culturele archiefinstellingen, erfgoedbibliotheken en ICE-organisatie.
- Dienstverlenende rollen opnemen: werkingssubsidies landelijk en regionaal.
- Projecten.

In het uitvoeringsbesluit bij het vernieuwde Cultureelerfgoeddecreet werden meer gedetailleerde criteria opgenomen. De visienota moet dan ook samen met het uitvoeringsbesluit gelezen worden en bevat mijn beleidsaccenten voor deze legislatuur. Daarnaast zal ik de prioriteiten uit deze visienota duidelijk overmaken aan de adviescommissie en de beoordelaars.

Het Cultureelerfgoeddecreet voorziet dat de visienota uiterlijk op 1 april 2017 wordt voorgelegd aan het Vlaams Parlement (art. 5). Op dat moment zal ik de visienota ook voorleggen aan de SARC.

3. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE BEGROTING VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Het voorstel van beslissing beïnvloedt noch de inkomsten noch de uitgaven van de Vlaamse Gemeenschap. De visienota bevat prioriteiten en krachtlijnen die richtinggevend kunnen zijn voor toekomstige beslissingen binnen het cultureel-erfgoedbeleid, maar geen budgettaire engagementen.

Een voorafgaand advies van de inspecteur van Financiën werd daarom niet gevraagd. Artikel 15, paragraaf 2, 4° van het BVR van 19 januari 2001[1] houdende regeling van de begrotingscontrole en -

[1] Gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006, 5 september 2008, 10 december 2010, 1 juni 2012, 15 maart 2013 en 9 mei 2014.

opmaak stelt dat beslissingen op krachtlijnen die voorafgaan aan een definitieve beslissing, zoals goedkeuring van conceptnota's, visienota's, groen- of witboeken, niet voor advies aan de inspecteur van Financiën moeten voorgelegd worden, op voorwaarde dat die beslissingen uitdrukkelijk vermelden dat ze nog geen enkel financieel of budgettair engagement inhouden. Het advies van de minister bevoegd voor de Begroting is derhalve niet vereist.

4. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE LOKALE BESTUREN

Het voorstel heeft geen weerslag op de lokale besturen.

Aangezien de visienota een inhoudelijk kader biedt om verder in dialoog te gaan over een complementair cultureel-erfgoedbeleid, heeft dit een potentieel effect op de lokale besturen. Deze zullen aan bod komen bij de beslissing over de werkingssubsidies in het kader van het Cultureel-erfgoeddecreet die uiterlijk op 1 oktober 2018 moet genomen worden.

5. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP HET PERSONEELSBESTAND EN DE PERSONEELSBUDGETTEN

Het voorstel van beslissing heeft geen invloed op het personeelsbudget van de Vlaamse Gemeenschap.

6. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1° haar goedkeuring te hechten aan de visienota cultureel erfgoed; met dien verstande dat deze goedkeuring geen enkel financieel of budgettair engagement inhoudt.
2° de Vlaamse minister bevoegd voor Cultuur te machtigen advies in te winnen bij de SARC over de strategische visienota cultureel erfgoed.
3° de Vlaamse Minister bevoegd voor Cultuur te machtigen het dossier in te dienen bij het Vlaamse Parlement overeenkomstig artikel 5 van het Cultureelerfgoeddecreet van 24 februari 2017.

De Vlaamse minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel,

Sven GATZ

Bijlage:
- het ontwerp van visienota cultureel erfgoed.

Sven Gatz
Vlaams Minister van Cultuur, Media
Jeugd, en Brussel

Strategische Visienota Cultureel Erfgoed

31 maart 2017

INHOUD STRATEGISCHE VISIENOTA CULTUREEL ERFGOED

INLEIDING 9
DEEL 1: OMGEVINGSANALYSE 12
1. Tekening van het huidige gesubsidieerde cultureel-erfgoedveld 12
2. Uitdagingen voor cultureel-erfgoedbeleid en -werking in Vlaanderen 14
2.1. Bestuurlijke veranderingen met impact op cultureel-erfgoedbeleid en -werking 14
2.2. Actuele uitdagingen voor cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen 14
DEEL 2: COMPLEMENTAIR BELEID 17
1. Korte voorgeschiedenis en situering CED2017 17
2. Naar een nieuw complementair cultureel-erfgoedbeleid 17
2.1. Een nieuwe afsprakenregeling met de VVSG en de VGC 17
2.2. Transitie van de provinciale bevoegdheden en taken 19
2.3. Relaties met andere overheden in België 22
DEEL 3: HET CULTUREEL-ERFGOEDVELD IN DE TOEKOMST 23
1. Nieuw begrippenkader 23
2. Nieuwe tekening van het gesubsidieerde cultureel-erfgoedveld 24
3. Uitgangspunten en principes voor cultureel-erfgoedorganisaties in Vlaanderen 27
3.1. Cultureel erfgoed als 'gemeen goed' en 'collectiegericht denken' 27
3.2. Principes voor een duurzame werking van cultureel-erfgoedorganisaties 28
4. Functies uitoefenen: musea, culturele archiefinstellingen, erfgoedbibliotheken en ICE-organisatie 37
4.1. Een kwaliteitslabel toekennen 37
4.2. Verder werk maken van een duurzame en kwaliteitsvolle uitvoering van de functies 37
4.3. Toelichting bij artikel 48: op zichzelf staande cultureel-erfgoedwerking 39
4.4. Werkingssubsidies voor een ICE-organisatie 40
4.5. Aanduiding van cultureel-erfgoedinstellingen 41
5. Dienstverlenende rollen opnemen: werkingssubsidies landelijk en regionaal 43
5.1. Dienstverlenende rol op landelijk niveau 43
5.2. Dienstverlenende rol op regionaal niveau voor lokale besturen en de VGC 47
6. Een dynamische cultureel-erfgoedwerking via projecten 49
6.1. Landelijke of internationale cultureel-erfgoedprojecten 49
6.2. Projectsubsidies voor internationale cultureel-erfgoedprojecten die cofinanciering vereisen 50
6.3. Tussenkomsten voor internationale uitwisseling 50
TOT SLOT 52
BIJLAGEN 54

INLEIDING

In het Cultureelerfgoeddecreet van 24 februari 2017 (CED2017)[1] staat een strategische visienota voor de allereerste keer ingeschreven. Deze visienota bevat een omgevingsanalyse, uitdagingen voor het veld, prioriteiten voor mijn legislatuur, aandachtspunten bij de uitvoering van het CED2017 en de relatie tot steden en gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC).

Voor deze visienota bouw ik voort op mijn conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen'[2] die ik op 25 maart 2016 aan de Vlaamse Regering heb voorgelegd, maar ook op de beleidsnota Cultuur[3]. Ik focus daarbij meer op de uitvoering van het CED2017 dan op mijn andere erfgoedinstrumenten (bv. Topstukkendecreet, reglement 'Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed'). Deze visienota moet samen met het Uitvoeringsbesluit bij het CED2017 gelezen worden en bevat mijn beleidsaccenten voor deze legislatuur.

De hoofddoelstelling van mijn cultureel-erfgoedbeleid is duurzaam en kwaliteitsvol zorgen voor en omgaan met het cultureel erfgoed, opdat het van betekenis kan zijn voor de huidige generaties en doorgegeven kan worden aan de volgende generaties.

Ik stel hierbij vier krachtlijnen voorop die ook centraal stonden in mijn conceptnota:
- Het versterken van de publieke collecties in Vlaanderen met bijzondere aandacht voor een kwaliteitsvolle uitvoering van de basisfuncties;
- Een actualisering van het immaterieel cultureel-erfgoedbeleid met waar mogelijk een integrale benadering van roerend en immaterieel erfgoed;
- Meer slagkracht en minder versnippering binnen de Vlaamse cultureel-erfgoedsector door in te zetten op meer samenwerking en afstemming;
- Inzetten op een brede participatie en diversiteit.

Meer concreet zet ik in mijn cultureel-erfgoedbeleid in op:
- Het waarborgen van een gevarieerde aanwezigheid van cultureel erfgoed in Vlaanderen en in Brussel;
- Het verder versterken en uitbouwen van het cultureel-erfgoednetwerk;
- Het realiseren van een participatieve en open cultureel-erfgoedwerking;
- Het valoriseren van cultureel erfgoed in de samenleving;
- Het nastreven van een toonaangevend internationaal erfgoedbeleid;
- Het garanderen van een duurzame basis voor cultureel-erfgoedwerking.

Het CED2017 is één – zij het een belangrijk – instrument om een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen[4] te faciliteren. Het heeft tot doel de zorg voor en omgang met cultureel erfgoed te bevorderen en de maatschappelijke inbedding van cultureel erfgoed te verankeren door:
- Organisaties en cultureel-erfgoedgemeenschappen te ondersteunen in het kwaliteitsvol uitoefenen van een cultureel-erfgoedwerking;
- Een verdere ontwikkeling en toepassing te stimuleren van verschillende cultureel-erfgoedpraktijken;

[1] http://kunstenenerfgoed.be/beleid/wet-en-regelgeving/cultureel-erfgoeddecreet.
[2] http://www.kunstenenerfgoed.be/sites/default/files/uploads/160325_Conceptnota_erfgoed_Vlareg_2.pdf
[3] https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/beleidsnota2014-2019_cultuur.pdf
[4] Vlaanderen wordt in het CED2017 gedefinieerd als "het Nederlandse taalgebied en organisaties, gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, die wegens hun activiteiten moeten worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de Vlaamse Gemeenschap".

- Samenwerking en afstemming te stimuleren met het oog op het versterken van het fijnmazig netwerk van cultureel-erfgoedorganisaties[5];
- Internationale samenwerking, uitwisseling en promotie te bevorderen;
- De cultureel-erfgoedbeleving bij burgers en cultureel-erfgoedgemeenschappen te stimuleren en te vergroten;
- Duurzaamheid en maatschappelijke en culturele diversiteit te stimuleren;
- Steden en gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) te betrekken.

Om dat te realiseren voorziet het CED2017 in volgende instrumenten:

- Het toekennen van een kwaliteitslabel aan collectiebeherende cultureel-erfgoedorganisaties (musea, culturele archiefinstellingen, erfgoedbibliotheken);
- Het aanduiden van collectiebeherende cultureel-erfgoedorganisaties als cultureel-erfgoedinstellingen;
- Het indelen van collectiebeherende cultureel-erfgoedorganisaties bij een landelijk of regionaal niveau;
- Het toekennen van werkingssubsidies aan:
    - Collectiebeherende cultureel-erfgoedorganisaties voor het uitvoeren van functies;
    - Een cultureel erfgoedorganisatie die de cultureel-erfgoedwerking opneemt voor het immaterieel cultureel erfgoed;
    - Cultureel-erfgoedorganisaties voor het opnemen van een dienstverlenende rol op landelijk niveau;
    - Lokale besturen en de VGC voor het opnemen van een dienstverlenende rol op regionaal niveau;
- Het toekennen van projectsubsidies.

Zowel de conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen' als het CED2017 kwamen tot stand na een participatief traject met het cultureel-erfgoedveld via inspraak- en consultatiemomenten en informatiedeling.

Net na de voorstelling van de conceptnota in maart 2016 startten de werkzaamheden ter voorbereiding van een nieuw Cultureelerfgoeddecreet. Ook hier koos ik ervoor om de cultureel-erfgoedsector gaandeweg te informeren over en te betrekken bij de werkzaamheden. In al deze gesprekken kwam niet alleen de strategische visienota aan bod, maar werd ook telkens gepeild naar input voor zowel het decreet als voor het Uitvoeringsbesluit.

Op 30 mei 2016 organiseerde mijn administratie een informatiemoment voor cultureel-erfgoedorganisaties over het nieuwe begrippenkader, de nieuwe veldtekening en de grote lijnen van het toekomstige decreet.
Op 8 juni 2016 voerde ik gesprekken met FARO (steunpunt), OCE (belangenbehartiger) en de vertegenwoordigers van de deelsectoren (musea, culturele archiefinstellingen, erfgoedbibliotheken, landelijke expertisecentra en organisaties volkscultuur, internationale samenwerkingsverbanden en erfgoedcellen).

[5] Cultureel erfgoedorganisaties is een verzamelnaam voor organisaties die cultureel erfgoedwerking – het uitvoeren van functies en opnemen van rollen – als kerntaak hebben en voor hun werking via het CED2017 erkend en/of gesubsidieerd worden, en/of projectsubsidies kunnen aanvragen.
Voor het uitvoeren van functies gaat het om collectiebeherende organisaties (musea, culturele archiefinstellingen, erfgoedbibliotheken; met kwaliteitslabel, regionaal of landelijk ingedeeld of aangeduid als cultureel erfgoedinstelling) en een ICE-organisatie (immaterieel cultureel erfgoed).
Voor het opnemen van dienstverlenende rollen op landelijk niveau gaat het om collectiebeherende organisaties of andere organisaties. Voor het opnemen van dienstverlenende rollen op regionaal niveau gaat het om besturen (intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en de VGC) en voor de steden Antwerpen, Gent, Brugge, Leuven en Mechelen om collectiebeherende organisaties.

Op 25 november 2016 volgde een nieuw informatie- en consultatiemoment voor cultureel-erfgoedorganisaties, zowel over het ontwerp van decreet als over de voorbereiding van het Uitvoeringsbesluit.
Op 8 en 9 februari 2017 waren er opnieuw gesprekken met de vertegenwoordigers van de verschillende deelsectoren, OCE (belangenbehartiger) en FARO (steunpunt). Op 14 februari volgde een gesprek met de VGC en op 8 maart met de VVSG.

DEEL 1: OMGEVINGSANALYSE

Een uitgebreide omgevingsanalyse met onderbouwde cijfers en uitvoeriger uitdagingen, inclusief de historiek van het cultureel-erfgoedbeleid, de taken van de Vlaamse overheid en internationale kaders, staat volledig uitgewerkt in mijn conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking'.[6] Bij de opmaak van de conceptnota heeft mijn administratie gebruik gemaakt van de beschikbare cijfers van het Cijferboek 2014 (FARO i.s.m. het departement CJM).

Op de volgende pagina is de tekening van het huidige gesubsidieerde cultureel-erfgoedveld opgenomen. Voor deze veldtekening 'as is' zijn de subsidiecijfers van 2016 gebruikt.

1. Tekening van het huidige gesubsidieerde cultureel-erfgoedveld

De veldtekening geeft een overzicht van het huidige gesubsidieerde cultureel-erfgoedveld.[7]

De vermelde subsidiebedragen zijn deze voor de werkingssubsidies 2016. Voor de cijfers van de musea en culturele archiefinstellingen ingedeeld bij het regionale niveau, baseren we ons op de subsidies van de provincies.

[6] http://www.kunstenenerfgoed.be/sites/default/files/uploads/160325_Conceptnota_erfgoed_Vlareg_2.pdf
[7] Omwille van de leesbaarheid zit hetzelfde schema in A3-formaat in de bijlage bij deze strategische visienota (bijlage 1).

ERKENDE ORGANISATIES / LANDELIJK GESUBSIDIEERDE ORGANISATIES / ERFGOEDCELLEN

TYPE ORGANISATIE : MUSEUM

INDELING	NAAM ORGANISATIE	SUBSIDIE
Instelling VG	Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen	
Instelling VG	Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen	
landelijk ingedeeld	Design Museum Gent	269.516,51
landelijk ingedeeld	FotoMuseum Antwerpen	195.398,17
landelijk ingedeeld	Groeningemuseum	529.404,99
landelijk ingedeeld	Hospitaalmuseum Brugge	288.767,54
landelijk ingedeeld	Huis van Alijn	281.065,73
landelijk ingedeeld	Kunstmuseum aan Zee Oostende (MuZee)	318.605,20
landelijk ingedeeld	Modemuseum Antwerpen	404.272,76
landelijk ingedeeld	Museum Dr. Guislain	609.297,94
landelijk ingedeeld	Museum In Flanders Fields	457.213,86
landelijk ingedeeld	Museum Plantin-Moretus	354.221,47
landelijk ingedeeld	Museum voor Industriële Archeologie en Textiel (MIAT)	335.932,03
landelijk ingedeeld	Museum voor Schone Kunsten Gent	689.190,90
landelijk ingedeeld	Openluchtmuseum Bokrijk	305.129,77
landelijk ingedeeld	Openluchtmuseum voor Beeldhouwkunst Middelheim	385.023,73
landelijk ingedeeld	Provinciaal Gallo-Romeins Museum (PGRM)	470.690,29
landelijk ingedeeld	Samenwerkingsverband Kunstmusea Antwerpen	355.184,07
landelijk ingedeeld	Sportimonium	273.366,92
landelijk ingedeeld	Museum aan de Stroom (MAS)	240.639,45
landelijk ingedeeld	Stadsmuseum Gent (STAM)	240.639,45
landelijk ingedeeld	M - Museum Leuven	362.883,88
landelijk ingedeeld	Stedelijk Museum voor Actuele Kunst (SMAK)	1.142.555,34
regionaal ingedeeld	Speelgoedmuseum Mechelen	125.000,00
regionaal ingedeeld	Stedelijke Musea Mechelen	125.000,00
regionaal ingedeeld	TRAM 41	125.000,00
regionaal ingedeeld	Modemuseum Hasselt	100.000,00
regionaal ingedeeld	Jenevermuseum	100.000,00
regionaal ingedeeld	De Mindere	100.000,00
regionaal ingedeeld	Musea Maaseik	100.000,00
regionaal ingedeeld	Museum Dhondt-Dhaenens	125.000,00
regionaal ingedeeld	Museum van Deinze en de Leiestreek	125.000,00
regionaal ingedeeld	De Wereld van Kina	125.000,00
regionaal ingedeeld	Stedelijke Musea Sint-Niklaas	125.000,00
regionaal ingedeeld	Memorial Museum Passchendaele 1917	75.000,00
regionaal ingedeeld	Bakkerijmuseum	75.000,00
regionaal ingedeeld	Ten Duinen 1138	90.000,00
regionaal ingedeeld	Texture	90.000,00
regionaal ingedeeld	NAVIGO - Nationaal Visserijmuseum	90.000,00
regionaal ingedeeld	Nationaal Wielermuseum Roeselaere	90.000,00
regionaal ingedeeld	Stedelijke Izegemse Musea	75.000,00
regionaal ingedeeld	FeliXart Museum	125.000,00
regionaal ingedeeld	Museum voor Oudere Technieken (MOT)	125.000,00
regionaal ingedeeld	Museum Parkabdij	75.000,00
regionaal ingedeeld	Erfgoedsite Tienen	125.000,00
regionaal ingedeeld	Kasteel van Gaasbeek	0,00
regionaal ingedeeld	PAM Ename / Velzeke	0,00
regionaal ingedeeld	Roger Raveelmuseum	0,00
regionaal ingedeeld	Karrenmuseum Essen	75.000,00
lokaal ingedeeld	Het Stadsmus	
lokaal ingedeeld	Hopmuseum Poperinge	
lokaal ingedeeld	Jacob Smitsmuseum	
lokaal ingedeeld	Museum de Kolonie	
lokaal ingedeeld	Stedelijk Museum Lokeren	
lokaal ingedeeld	Stedelijke musea Dendermonde	
lokaal ingedeeld	Stedelijke Musea Lier	
lokaal ingedeeld	Talbot House	

INDELING	NAAM ORGANISATIE	SUBSIDIE
niet ingedeeld	Gasthuismuseum Geel	
niet ingedeeld	Het Groentemuseum	
niet ingedeeld	Musea Brugge: Bruggemuseum	
niet ingedeeld	Museum Nicolaas Rockox - Het Rockoxhuis	
niet ingedeeld	Museum van Oudenaarde en de Vlaamse Ardennen	
niet ingedeeld	Plantentuin Universiteit Gent	
niet ingedeeld	Red Star Line Museum	
niet ingedeeld	Romeins Archeologisch Museum Oudenburg	
niet ingedeeld	Samenwerkingsverband Stedelijke Musea Ieper	
niet ingedeeld	Stedelijk Museum Hoogstraten	
niet ingedeeld	Zilver- en diamantmuseum (DIVA)	
niet ingedeeld	Broelmuseum	

TYPE ORGANISATIE: ARCHIEF

INDELING	NAAM ORGANISATIE	SUBSIDIE
landelijk ingedeeld	KADOC Documentatie- en Onderzcentrum voor religie cultuur en samenleving	1.969.378,94
landelijk ingedeeld	Amsab - Instituut voor Sociale Geschiedenis	1.395.966,76
landelijk ingedeeld	Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-nationalisme	1.188.350,29
landelijk ingedeeld	Liberaal Archief	871.983,70
landelijk ingedeeld	AMVC-Letterenhuis	296.593,94
landelijk ingedeeld	Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven (CAVA)	151.731,67
regionaal ingedeeld	Archief Annuntiaten Heilig-Hartinstituut Heverlee	37.500,00
regionaal ingedeeld	Stadsarchief Ieper	25.000,00
regionaal ingedeeld	Stadsarchief Mechelen	50.000,00
niet ingedeeld	Archief en Museum voor het Vlaams Leven te Brussel (AMVB)	328.231,01
niet ingedeeld	Archief OCMW Gent	
niet ingedeeld	Architectuurarchief Provincie Antwerpen	
niet ingedeeld	Provinciaal Archief West-Vlaanderen	
niet ingedeeld	Stadsarchief Leuven	
niet ingedeeld	Stadsarchief Waregem	
niet ingedeeld	Universiteitsarchief Gent	
niet ingedeeld	Stadsarchief Tongeren	

TYPE ORGANISATIE: ERFGOEDBIBLIOTHEEK

INDELING	NAAM ORGANISATIE	SUBSIDIE
niet ingedeeld	Bibliotheek Koninklijk conservatorium Antwerpen	
niet ingedeeld	Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience	
niet ingedeeld	Openbare Bibliotheek Brugge	
niet ingedeeld	Provinciale Bibliotheek Limburg	
niet ingedeeld	Provinciale Bibliotheek Tolhuis Brugge	
niet ingedeeld	Universiteitsbibliotheek Antwerpen	
niet ingedeeld	Universiteitsbibliotheek Gent	
niet ingedeeld	Universiteitsbibliotheek K.U. Leuven	
niet ingedeeld	Erfgoedbibliotheek KADOC	

TYPE ORGANISATIE: PUBLICATIE

NAAM ORGANISATIE		SUBSIDIE
Openbaar Kunstbezit Vlaanderen (OKV)		67.014,00
Volkskunde (Centrum voor Studie en Documentatie)		7.180,00
De Gulden Passer (Vereniging van Antwerpse Bibliofielen)		7.659,00
Orgelkunst		19.147,00

TYPE ORGANISATIE: BELEIDPRIORITTEITEN PROVINCIES (o.a. depotbeleid)

NAAM ORGANISATIE		SUBSIDIE
West-Vlaanderen		256.794,81
Oost-Vlaanderen		335.937,03
Antwerpen		389.607,05
Limburg		204.207,81
Vlaams-Brabant		244.453,30

TYPE ORGANISATIE: STEUNPUNT

NAAM ORGANISATIE	SUBSIDIE
FARO	1.720.000,00

TYPE ORGANISATIE: EXPERTISECENTRUM

NAAM ORGANISATIE	SUBSIDIE
CRKC	386.199,55
LECA	193.099,27
CVAa	282.891,97
CAG	275.167,32
Packed	275.167,32
Resonant	302.187,06
Het Firmament	183.445,21
ETWIE	183.445,21
Tapis Plein	183.445,21

TYPE ORGANISATIE: ORGANISATIE VOLKSCULTUUR

NAAM ORGANISATIE	SUBSIDIE
Familiekunde Vlaanderen	251.029,66
Heemkunde Vlaanderen	337.922,22

TYPE ORGANISATIE: SAMENWERKINGSVERBAND

NAAM ORGANISATIE	SUBSIDIE
Lukas - Art in Flanders	204.843,19
Vlaamse Kunstcollectie	126.943,85
Contemporary Art Heritage Flanders	120.212,96
Vlaamse Erfgoedbibliotheek	301.000,00
Archiefbank Vlaanderen	281.763,69

TYPE ORGANISATIE: ERFGOEDCEL

NAAM ORGANISATIE	SUBSIDIE
Erfgoedcel CO7	178.770,51
Erfgoedcel Zuidwest	246.016,01
Erfgoedcel Waasland	246.016,01
Erfgoedcel Meetjesland	246.016,01
Erfgoedcel Mijn-Erfgoed	246.016,01
Erfgoedcel BIE	246.016,01
Erfgoedcel Noorderkempen	246.016,01
Erfgoedcel Kempens Karakter	246.016,01
Erfgoedcel Denderland	246.016,01
Erfgoedcel Viersprong	164.010,68
Erfgoedcel k.ERF	246.016,01
Erfgoedcel Kusterfgoed	246.016,01
Erfgoedcel Pajottenland en Zennevallei	246.016,01
Erfgoedcel Haspengouw	246.016,01
Erfgoedcel land van Dendermonde	246.016,01
Erfgoedcel Leieschelde	164.010,68
Erfgoedcel Antwerpen	473.009,61
Erfgoedcel Brussel	440.000,00
Erfgoedcel Brugge	424.263,44
Erfgoedcel Gent	389.960,29
Erfgoedcel Leuven	196.786,02
Erfgoedcel Mechelen	194.980,64

2. Uitdagingen voor cultureel-erfgoedbeleid en -werking in Vlaanderen

2.1. Bestuurlijke veranderingen met impact op cultureel-erfgoedbeleid en -werking

Verschillende overheden voeren elk een verschillend cultureel-erfgoedbeleid. In Vlaanderen gaat het erom rekening te houden met lokale, provinciale, Vlaamse, federale én internationale beleidskaders. Tegelijkertijd is de afstemming met Internationaal Vlaanderen en Toerisme Vlaanderen, en met de andere Gemeenschappen en Gewesten in België van belang. Dit is nodig opdat onze cultureel-erfgoedorganisaties in internationale kaders een actieve rol opnemen en inspelen op (inter)nationale opportuniteiten en thema's. Ook voor Vlaamse beleidsmakers is dit belangrijk.

De bestuurlijke context is in beweging. Dat heeft een grote impact op zowel het cultureel-erfgoedbeleid als de cultureel-erfgoedwerking. Er is de zesde staatshervorming met onder meer nieuwe bevoegdheden voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Sinds het invoeren van het Planlastendecreet in 2011 huldigt de Vlaamse overheid het principe van meer autonomie voor de lokale besturen. Diverse bevoegdheden, waaronder het lokaal cultuurbeleid, werden overgedragen aan steden en gemeenten. De beleidsruimte voor de lokale besturen werd met meer middelen in het Gemeentefonds verhoogd. Het lokale niveau staat immers dichter bij de burger en is best geplaatst om beleidsaccenten en prioriteiten zelf te bepalen en uit te voeren.

In Vlaanderen is de afslanking van de provincies in deze legislatuur de belangrijkste bestuurlijke verandering met de grootste impact op het tot nu ontwikkelde cultureel-erfgoedbeleid. Provincies hebben daardoor vanaf 1 januari 2018 niet langer culturele bevoegdheden. Momenteel loopt de voorbereiding van de transitie van de culturele instellingen naar de Vlaamse overheid of naar de steden en gemeenten, conform de definitieve lijst van toewijzing als bijlage bij het Decreet van 18 november 2016 houdende de vernieuwde taakstelling en gewijzigde financiering van de provincies. Daarnaast worden ook de provinciale taken en bevoegdheden overgenomen door de Vlaamse overheid. Voor cultureel erfgoed gaat het om:

- De indeling en subsidiëring van musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken bij het regionale niveau;
- De provinciale reglementen ter ondersteuning van diverse projecten m.b.t. cultureel erfgoed;
- Het erfgoedconsulentschap, de regiefunctie depotbeleid en de bijhorende instrumenten, de provinciale erfgoeddatabanken en Depotwijzer.

Ik kom hierop terug in deel 2 (complementair beleid).

2.2. Actuele uitdagingen voor cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen

Hieronder geef ik kort de belangrijkste actuele uitdagingen voor cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen.

a. Gedeelde noden op het vlak van 'collectiebeleid'

Kwaliteitsvol fysiek en digitaal bewaren en beheren van collecties[8] vraagt om een inhaalbeweging voor collectiezorg en -beleid enerzijds en kwaliteitsvolle bewaaromgevingen en digitale infrastructuur anderzijds. Er is nood aan systematische 'collectiewaardering' van roerend en immaterieel cultureel erfgoed om een doordacht verzamel-, selectie-, borgings- en herbestemmingsbeleid te kunnen voeren. Dit geldt vooral voor collectiebeherende organisaties, maar ook voor organisaties die een

[8] Collectie is hier breed bedoeld: het gaat zowel om roerend als immaterieel cultureel erfgoed.

dienstverlenende rol opnemen om tegemoet te komen aan noden van (zw)erfgoed, erfgoedbeheerders en -gemeenschappen. Ook collectieversterking, zowel via bijvoorbeeld aankopen en schenkingen als via collectiemobiliteit (ook vanwege private verzamelaars), blijft een aandachtspunt. Gegeven de beperkte budgettaire ruimte is het momenteel niet evident voor publieke musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken om hun collecties te versterken.

Daarnaast blijkt dat bij cultureel-erfgoedorganisaties het onderzoeken van cultureel erfgoed ook vaak in het gedrang komt. Dit terwijl dit essentieel blijft voor het verrijken van de kennis over en het valoriseren van cultureel erfgoed voor de samenleving.

b. Uitdagingen inzake immaterieel cultureel erfgoed (ICE)

De afgelopen jaren is onder impuls van de UNESCO-conventie voor het borgen van immaterieel cultureel erfgoed (2003) en de beleidsontwikkeling die daarop in Vlaanderen volgde het bewustzijn rond ICE in het cultureel-erfgoedlandschap én de samenleving gegroeid. Toch is een geïntegreerde erfgoedbenadering – roerend én immaterieel – geen vanzelfsprekendheid. Het borgingsbeleid voor ICE is nog onvoldoende geïntegreerd in het hele cultureel-erfgoedbeleid en in de cultureel-erfgoedwerking. Om de dynamiek en het potentieel van ICE ten volle te kunnen benutten én ontwikkeling en evolutie te stimuleren, dient actieve borging centraler gesteld te worden. Bovendien is het belangrijk dat ook beleidsmakers en actoren uit andere domeinen (bv. welzijn, landbouw en visserij) betrokken worden en dat in het ICE-instrumentarium de diversiteit van de samenleving zichtbaar wordt.

c. Cultureel-erfgoedwerking in het digitale tijdperk

De digitalisering van de samenleving is een voortschrijdend proces waarmee alle maatschappelijke actoren onvermijdelijk te maken krijgen. Vaak worden het belang en de impact van digitalisering onderschat. Digitalisering, als een complexe wisselwerking tussen samenleving en technologie, wordt dan gereduceerd tot een louter instrumenteel gegeven, als een aanvullend medium, een ondersteunend instrument voor de praktijk. Terwijl het net een proces is dat de maatschappelijke praktijk een essentieel nieuwe vorm geeft. Digitalisering kan soms verstrekkende gevolgen hebben voor actoren in de samenleving. We spreken dan van disruptie: het proces waarbij technologische innovatie bestaande praktijken en tradities, bijhorende bedrijfs- en organisatiemodellen, doelstellingen en processen op hun grondvesten doet daveren of doet verdwijnen.

Digitale technologie heeft dus een impact op het gehele spectrum van cultuurproductie, -distributie en -presentatie en cultureel-erfgoedwerking. Het faciliteert nieuwe vormen van expressie, reflectie en uitwisseling. Het maakt nieuwe verbindingen en kruisbestuivingen mogelijk tussen de verschillende culturele sectoren onderling en tussen culturele en andere maatschappelijke domeinen. Het stimuleert de vernieuwing van werkwijzen en rolinvullingen van culturele organisaties, incl. cultureel-erfgoedorganisaties. Het raakt dus de kern van de cultureel-erfgoedpraktijk en cultureel-erfgoedwerking. Een overheid dient deze digitale transformatie te faciliteren.

Daarom kom ik tegen het einde van dit jaar met een visienota 'Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk', waarin niet alleen een visie, maar ook een voorstel van stapsgewijze operationalisering komt. Hiermee wil ik vanuit een langetermijnperspectief een leidraad bieden aan zowel de overheid als de culturele sector voor de omgang met digitalisering. Ik wil daarmee een oplossing aanreiken voor digitale duurzame preservatie, cultuurbrede rollen en verantwoordelijkheden uittekenen om een digitaal cultureel netwerk vorm te geven, manieren zoeken om op een efficiënte manier financiële impulsen te geven die de houdbaarheid, zichtbaarheid en maatschappelijke

bruikbaarheid van de culturele content verhogen en aangeven hoe sectorale decreten zich verhouden ten aanzien van dit overkoepelende beleidskader. De visietekst zal eveneens focussen op digitale culturele attitudes, de diensten die een maatschappij kan verwachten (bv. in functie van hergebruik) en de wijze waarop een Vlaams beleidskader die kan aanscherpen.

De vele inspanningen – in Vlaanderen maar ook internationaal, zowel cultuurbreed als in het cultureel-erfgoedveld – zijn nog steeds te versnipperd en verlopen in verspreide slagorde. De omgang met digitale technologie binnen het cultureel-erfgoedlandschap wordt eveneens gekenmerkt door een mate van vrijblijvendheid en 'digitale' initiatieven gebeuren vaak op projectmatige basis waardoor de duurzaamheid niet gegarandeerd wordt. Tevens is waardecreatie momenteel onvoldoende onderbouwd en primeren institutionele belangen op gezamenlijke belangen. Deze factoren dienen beantwoord te worden alvorens een digitale transformatie succesvol kan zijn.

De reeds geleverde inspanningen bevinden zich vooral op operationeel niveau. Afgezien van diverse waardevolle initiatieven kunnen we stellen dat het cultureel-erfgoedorganisaties nog vaak ontbreekt aan de kennis en middelen om de 'collectie' of het cultureel erfgoed duurzaam en kwaliteitsvol digitaal toegankelijk te maken.

Tot slot verdient de duurzame toegankelijkheid van *born digital* cultureel erfgoed – dat digitaal gecreëerd is en geen analoog equivalent heeft – de nodige aandacht. Door de snel veranderende technologie en door het feit dat ICT vaak op maat wordt gebruikt (bv. beeld bij digitale kunst) is dit type erfgoed extra kwetsbaar.

d. Publiekswerking en participatie in cultureel-erfgoedwerking

In Vlaanderen is er een grote interesse in erfgoed. De idee is ook breed gedragen om zelf vrijwillig of beroepshalve verantwoordelijkheden inzake cultureel-erfgoedwerking op te nemen of deel te nemen aan een cultureel-erfgoedaanbod, -initiatieven of -activiteiten. Klassieke drempels – opleiding, sociale of culturele achtergrond, financiële drempels – zijn echter nog lang niet geslecht. Ondanks de beleidsaandacht en inspanningen van de voorbije jaren, worden mensen met een cultureel diverse achtergrond minder bereikt als publiek en zijn ze ook in het aanbod, bestuurs- en adviesraden, personeels- en vrijwilligersbestand beduidend minder vertegenwoordigd.

Lokaal zijn er vele erfgoedverenigingen en vrijwilligers werkzaam rond cultureel-erfgoedwerking. Zij spelen een grote rol in het sensibiliseren van mensen voor cultureel erfgoed en in het creëren van een maatschappelijk draagvlak. Ze bevinden zich op een scharniermoment omwille van een geleidelijke vergrijzing. Verjonging en vernieuwing veronderstellen dat deze verenigingen proactief inspelen op actuele ontwikkelingen in de samenleving en op thema's en een aanpak die nieuwe en jonge(re) geïnteresseerden aanspreken. Hetzelfde geldt voor professionele cultureel-erfgoedorganisaties waar vrijwilligers een (belangrijke) rol opnemen in vele facetten van cultureel-erfgoedwerking.

Verder staat een actieve inbreng van de burger steeds centraler. Een actieve participatie met intenser tweerichtingsverkeer tussen de samenleving en cultureel-erfgoedorganisaties, waarbij de burger ook als co-creator of coproducent wordt betrokken, is een ingrijpende uitdaging voor erfgoedactoren die lang van binnen naar buiten hebben gewerkt. Bovendien wijzigen de verwachtingen t.a.v. vrije toegankelijkheid en het (her)gebruik van culturele bronnen. Voor cultureel-erfgoedorganisaties blijven nog kansen liggen om participatie in al zijn dimensies in hun werking vorm te geven. Dat betekent een participatie ruimer dan publiekswerking, voor alle groepen in de samenleving en in samenwerking met stakeholders of cultureel-erfgoedgemeenschappen.

DEEL 2: COMPLEMENTAIR BELEID

1. Korte voorgeschiedenis en situering CED2017

Een belangrijk uitgangspunt in het cultureel-erfgoedbeleid de afgelopen decennia, is de complementariteit tussen de verschillende bestuursniveaus in Vlaanderen. De Vlaamse Gemeenschap, de provincies, de steden en gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) voeren elk een cultureel-erfgoedbeleid. Dat ontwikkelde zich geleidelijk en onafhankelijk van elkaar en omvat diverse aspecten. Publieke overheden zijn van oudsher grote aandeelhouders in collectiebeherende organisaties, vooral in musea en culturele archiefinstellingen. Zij ontwikkelden een breed gamma aan beleidsinstrumenten.

Afspraken tussen de verschillende bestuursniveaus over de verantwoordelijkheid ten aanzien van de veelheid aan cultureel erfgoed en de vele grote en kleine, publieke en private erfgoedactoren waren nodig om inspanningen en instrumenten meer op elkaar af te stemmen. Daarom is sinds 2009 een protocol van akkoord[9] van kracht tussen de Vlaamse Gemeenschap en de vertegenwoordigers van de provinciebesturen (Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP)) en van de steden en gemeenten (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)). Het protocol bevat afspraken over informatie-uitwisseling en ieders verantwoordelijkheden worden erin vastgelegd: afspraken over het gezamenlijk toekennen van het kwaliteitslabel voor collectiebeherende organisaties, over de indeling op lokaal, regionaal of Vlaams niveau van musea en culturele archiefinstellingen en daaraan gekoppeld afspraken over de ondersteuning.
Het complementair cultureel-erfgoedbeleid is gebaseerd op het subsidiariteitsbeginsel. Elk bestuursniveau neemt verantwoordelijkheid op voor cultureel-erfgoedorganisaties die een werking hebben die aansluit bij de relevantie voor het bestuursniveau, ongeacht welke publiek- of privaatrechtelijke rechtspersoon de inrichtende macht van deze organisaties is.

Daarnaast geeft de Vlaamse Gemeenschap ondersteuning aan de lokale besturen voor de ontwikkeling en uitbouw van een lokaal (via de cultureel-erfgoedconvenants) en een provinciaal (via beleidsprioriteiten) cultureel-erfgoedbeleid.

Met de VGC werden afspraken gemaakt met het oog op het sluiten van een cultureel-erfgoedconvenant.

2. Naar een nieuw complementair cultureel-erfgoedbeleid

De afslanking van de provincies (zie deel 1, punt 2.1.) vereist nu een aanpassing van het complementair cultureel-erfgoedbeleid zoals dat was uitgetekend.

2.1. Een nieuwe afsprakenregeling met de VVSG en de VGC

De heroriëntatie van het complementair beleid stelt steden en gemeenten voor uitdagingen. Het is belangrijk dat diverse aspecten van hun cultureel-erfgoedbeleid aan bod komen: de werking en het beheer van de eigen publieke erfgoedorganisaties (musea, archiefinstellingen, bibliotheken, erfgoedcellen), maar ook het partnerschap met het middenveld (erfgoedverenigingen) en de ondersteuning van private erfgoedorganisaties en -actoren.

[9] Via het Cultureel-erfgoeddecreet van 23 mei 2008 en overgenomen in het Cultureel-erfgoeddecreet van 6 juli 2012.

Het is om die reden dat ze, als belangrijke aandeelhouders in het cultureel-erfgoedbeleid, ook een plaats hebben bij de beleidsvoorbereiding en de besluitvorming in het kader van het CED2017.

Met de steden en gemeenten en de VGC wordt nu een nieuwe afsprakenregeling gemaakt. Op vraag van de VVSG heb ik deze ingeschreven in het CED2017 zelf. Het regelt de wijze waarop de Vlaamse overheid en de steden en gemeenten en de VGC onderling afstemmen en samenwerken. De lokale besturen worden eerst en vooral betrokken bij de opmaak van de strategische visienota en kunnen hun beleidsintenties kenbaar maken. Binnen het korte tijdsbestek naar deze eerste strategische visienota leverden de VVSG en de VGC elk een bijdrage, waarover ik met hen in dialoog ging (zie ook inleiding).

De VGC focust in haar insteek (zie bijlage 2) vooral op de situering en suggesties voor wat betreft de verdere uitbouw van een complementair cultureel-erfgoedbeleid waar de wisselwerking tussen Vlaanderen en Brussel een meerwaarde is. De accenten van haar bijdrage zijn:

- De waardering en ondersteuning van cultureel-erfgoedorganisaties in Brussel (i.s.m. andere overheden);
- VGC als actieve partner in overleg met andere overheden die bevoegd zijn voor cultureel erfgoed in Brussel met oog op afstemming over het beleid;
- Het belang van het voortbestaan van de werking van het AMVB als culturele archiefinstelling;
- Inzetten op de verbindende kracht van cultureel erfgoed in de grootstedelijke omgeving met aandacht voor doelgroepenwerking en experimentele vormen van erfgoedbeleving en -ontsluiting;
- Afstemming van de ondersteuning van de VGC voor het uitvoeren van een lokaal cultureel-erfgoedbeleid met lopende trajecten (strategisch meerjarenplan, Brusseldecreet).

De bijdrage van de VVSG focust op een krachtig complementair cultureel-erfgoedbeleid waarin de steden en gemeenten een sterke aanwezigheid hebben en een rol opeisen als hoofdaandeelhouders. Zij wensen vanuit die rol samen met de Vlaamse overheid het cultureel-erfgoedbeleid verder te ontwikkelen en het erfgoedlandschap te versterken. De bijdrage van de VVSG (zie bijlage 3, a en b) bevat volgende krachtlijnen:

- Een brede kijk op complementariteit (meer dan bestuurlijke of financiële complementariteit);
- Een sterk lokaal beleid heeft baat bij een sterk Vlaams beleid als inspiratie en referentiekader;
- Gedeeld aandeelhouderschap in cultureel-erfgoedbeleid waarbij prioritaire beleidsvragen en thema's samen worden bepaald door de Vlaamse en lokale overheden;
- Toekomstgericht investeren in visieontwikkeling en dialoog ten dienste van het brede landschap;
- Complementariteit en solidariteit als troef met aandacht voor zowel internationaal en Vlaams als voor regionaal en lokaal en voor sectoraal en transversaal;
- Een sterk erfgoedlandschap steunt op een fijnmazig en breed sporend netwerk met grote en kleinere schakels;
- Adequate taak- en rolverdeling met bijhorende middelen;
- Urgente afstemming en samenwerking voor gedeelde noden en thema's (nl. religieus erfgoed, digitalisering, depotbeleid);
- Investeren in complementaire partnerships waarbij samenwerking wordt gehonoreerd.

Ik heb de inzichten en aanbevelingen van de VVSG en de VGC in de mate van het mogelijke geïntegreerd in mijn visienota en zal de bekommernissen ook mee behartigen bij de uitvoering van het CED2017. Ik deel ook de visie van de VVSG dat het op termijn wenselijk is te komen tot een globaal afsprakenkader met de steden en gemeenten en de VGC over een breed gedragen complementair cultuurbeleid tussen de bestuursniveaus. Dit zou kunnen gebeuren zowel bij het aantreden van nieuwe lokale besturen als bij een nieuwe Vlaamse Regering.

Naar analogie met het Kunstendecreet worden steden en gemeenten en de VGC (indien van toepassing) gehoord na de beoordelingsprocedure over werkingssubsidies aan cultureel-erfgoedorganisaties op hun grondgebied. Het gemeenschappelijke doel is de versterking van de kwaliteit en de dynamiek van het professionele cultureel-erfgoedlandschap. De schepenen van Cultuur en/of de burgemeesters van de Vlaamse centrumsteden waar cultureel-erfgoedorganisaties gevestigd zijn die een werkingssubsidie aanvragen en het collegelid van de VGC dat bevoegd is voor cultuur, worden afzonderlijk gehoord. De schepenen van cultuur en/of de burgemeesters van andere steden en gemeenten waar cultureel-erfgoedorganisaties gevestigd zijn die een aanvraag tot werkingssubsidie indienen, kunnen eveneens, na de beoordelingsprocedure en vóór de beslissing over subsidietoekenning, een overleg vragen met de minister. De steden en gemeenten krijgen via dit overleg de kans om de subsidieaanvragen op het CED2017 te contextualiseren in het cultuur- en erfgoedbeleid op hun grondgebied.

Deze gesprekken geven mij de mogelijkheid om, vanuit de erkenning van de lokale verantwoordelijkheden en inspanningen en met oog op complementaire partnerschappen, een onderbouwde beslissing te nemen. Hierbij zal ik de lokale beleidskeuzes en de complexe gelaagdheid van het landschap zoveel mogelijk respecteren, met aandacht voor de evenwichten in het cultureel-erfgoedveld en met het oog op een verdere versterking van het fijnmazige cultureel-erfgoednetwerk in Vlaanderen en de lokale en regionale schakels hierbinnen.

Dialoog, werkzame afspraken en samenwerking tussen overheden, met respect voor de verschillende invalshoeken en dimensies, zijn noodzakelijk om het cultureel-erfgoedbeleid bottom-up te ontwikkelen en zo volwaardige gesprekspartners te zijn in complementaire beleidsvoering.

Ook bij het sluiten van een beheersovereenkomst met de cultureel-erfgoedinstellingen die gevestigd zijn op hun grondgebied, worden steden en gemeenten of de VGC betrokken.

De Vlaamse overheid zal een cruciale rol blijven spelen wat betreft de werking van het AMVB als collectiebeherende erfgoedorganisatie. Het behoud en het beheer van archieven en erfgoedcollecties van Nederlandstalige erfgoedgemeenschappen in Brussel maakt van het AMVB een symbolische plek die zowel voor de Brusselse als voor de Vlaamse overheid waardevol is. Het voortbestaan van de werking van deze organisatie is dan ook een gedeelde verantwoordelijkheid van beide overheden.

2.2. Transitie van de provinciale bevoegdheden en taken

De transitie van de provinciale bevoegdheden en taken gaat in op 1 januari 2018 (zie deel 1, punt 2.1.), los van overgangsmaatregelen waar nodig. In dit verhaal moeten we, zoals eerder gezegd, volgend onderscheid maken: de transitie van provinciale instellingen, zowel naar de Vlaamse overheid als naar steden en gemeenten, en de transitie van provinciale subsidieregelingen en taken. In het kader van deze visienota beperk ik mij tot het laatste omdat dit kadert in het complementair cultureel-erfgoedbeleid zoals het tot vandaag bestaat.

Mijn uitgangspunt is dat bij het overhevelen van de provinciale middelen voor de culturele bevoegdheden naar de Vlaamse (of ook de lokale overheid in het geval van instellingen), die middelen eveneens ten behoeve van het cultureel erfgoed, cultureel-erfgoedwerking en cultureel-erfgoedorganisaties moeten worden ingezet. Ik zal erover waken dat de overheveling gebeurt met alle bijhorende budgettaire middelen, patrimonium, personeelsleden en rechten en verplichtingen.

Het verderzetten van de regionale indeling en bijhorende werkingssubsidies voor musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken wordt gecontinueerd voor het jaar 2018. Voor de periode nadien is dit meegenomen in het CED2017. De regionale indeling en werkingssubsidies voor een nieuwe beleidsperiode 2019-2023 zijn onderdeel van de 'grote erfgoedronde' voor cultureel-erfgoedorganisaties: de betrokken organisaties kunnen hun aanvraagdossier indienen op 15 januari 2018.

De andere provinciale subsidieregelingen zullen een plaats krijgen in een nog te ontwikkelen regionaal cultuurdecreet, dat wordt voorafgegaan door een reglement als overgang, waarin de diverse culturele projectsubsidies van de provincies een nieuwe plaats krijgen. Het is mijn bedoeling om voor de zomer van 2017 duidelijkheid te scheppen over de inhoud van dit reglement zodat in de loop van het najaar 2017 projectaanvragen kunnen worden ingediend.

Ten slotte zijn er taken die de provincies ontwikkelden in het kader van het complementair beleid, gekoppeld aan de subsidies die zij ontvingen voor het realiseren van Vlaamse beleidsprioriteiten voor het cultureel-erfgoedbeleid. Het betreft hier het consulentschap, de regiefunctie inzake het depotbeleid en de bijhorende instrumenten Depotwijzer en de erfgoeddatabanken. Deze taken – en bijhorende mensen en middelen – komen vanaf 2018 over naar de Vlaamse overheid. Deze taken werden in belangrijke mate uitgevoerd in overleg en afstemming met de erfgoedcellen (lokaal niveau), het Vlaams steunpunt FARO, de landelijke expertisecentra en de organisaties volkscultuur (landelijk niveau). Ik wil dan ook de nodige tijd nemen om deze taken op een goede wijze een nieuwe inbedding te geven. Voor het consulentschap zal het departement rekening houden met de competenties van de medewerkers.

Voor het depotbeleid planden de provincies om, vanuit hun regiefunctie[10], in te zetten op nood- en transitdepots. Het ging om ruimte in eigen infrastructuurprojecten (voor de provinciale collecties) of mede-investeringen in infrastructuurprojecten van andere overheden of organisaties. Wat de eigen infrastructuurprojecten betreft, werden de meeste on hold gezet of geheroriënteerd[11].

Daarom liet ik, op basis van de informatie van het Cijferboek cultureel erfgoed 2014, gegevens op de website van Depotwijzer[12] en gesprekken met sleutelactoren, een overzicht maken van de huidige noden en mogelijkheden inzake depotbeheer en depotinfrastructuur. Ondanks diverse initiatieven[13] blijft in Vlaanderen de

[10] Vanuit hun regiefunctie hebben de provincies ingezet op twee beleidslijnen. Eerst en vooral op het verbeteren van bestaande bewaaromgevingen in situ door middel van het consulentschap, vormingsreeksen, het aanbieden van uitleenmateriaal, het organiseren van groepsaankopen, het vooropstellen van expertisedelende netwerken, etc. Daarnaast planden de provincies, vanuit hun regiefunctie, in te zetten op nood- en transitdepots.

[11] West-Vlaanderen, Potyze (Ieper) werd samen met de stad gerealiseerd. In Vlaams-Brabant werden ruimtes voorzien in Sportimonium, Hofstade, in FelixArt, Drogenbos en in Museumsite Tienen.

[12] Het Cijferboek cultureel erfgoed 2014 peilde naar de status van de depotinfrastructuur bij erkende collectiebeherende cultureel-erfgoedinstellingen: zie www.cijferboekcultureelerfgoed.be. De website www.depotwijzer.be toont depotfiches over plekken die als erfgoeddepot gelabeld zijn.

[13] Zoals deze van de Vlaamse overheid (FOCI-reglement 2012 met prioriteit depotinfrastructuur), van de provincies (Depotwijzer, consulentschap, nood- en transitdepots…), van diverse steden (Gent, Mechelen, Kortrijk, …) en van diverse actoren.

depotproblematiek actueel. Een landschapsanalyse[14] leert ons dat bij de musea gemiddeld slechts 8% vrije ruimte is, tegenover respectievelijk 19% en 18% bij de culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken. Vooral de musea beschikken over te weinig opslagruimte en de kwaliteit van de bewaaromstandigheden is niet altijd optimaal. De diversiteit aan soorten cultureel erfgoed en bijhorende werkvormen vormen vaak geen struikelblok. Moeilijker ligt het op het vlak van de bestuursniveaus of de inrichtende macht (en de bijhorende autonomie) om depotinfrastructuur en werking te delen. Ook de geografische afstand tussen collectiebeherende organisatie en depot blijft een mentale factor die meespeelt.

Ik weet dat er verschillende steden, in samenspraak met actoren op hun grondgebied of in de regio, projecten voor een gezamenlijke/gedeelde infrastructuur ontwikkelen. Ook dienstverlenende organisaties met een landelijke werking tonen bereidheid om een rol op te nemen om gezamenlijke oplossingen te zoeken, en hierin mee te coördineren vanuit een globaal collectiebeleid op Vlaams niveau. Dat is de richting die we uitmoeten: een depot voor een afzonderlijke collectie of de eigen collecties is niet haalbaar. Moeten we kiezen voor een thematisch of een regionaal georiënteerd depot, voor tijdelijke of voor permanente opslag, of eerder voor herbestemmingsdepots? Is het nuttig een depotnetwerk uit te bouwen? Het antwoord is voor mij een én/én-verhaal. Tegen uiterlijk het einde van de volgende decretale beleidsperiode (2019-2023) moeten er duidelijke afspraken zijn over wie welke verantwoordelijkheid neemt (geografisch, of voor een bepaald thema[15]), en dit vanuit de regiefunctie op Vlaams niveau. Om tot een Vlaams depotnetwerk te kunnen komen, moet er ook afstemming komen met Onroerend Erfgoed.

Dit is bovendien niet enkel een kwestie van een keuze voor een infrastructuurstrategie, maar vooral ook van de uitvoering van de basisfuncties van collectiebeherende organisaties, met name een collectiebeleidsstrategie, inclusief afstoting, collectiemobiliteit en digitalisering. Het versterkt de beleidslijn 1 uit mijn conceptnota om in te zetten op processen van waardering (zie verder deel 3, punt 4.2.).

Voor de VGC blijft een regierol behouden voor de uitbouw en realisatie van een regionaal depotbeleid in Brussel.

Ten slotte investeerden de provincies als eersten in databanksystemen voor de registratie van collectiegegevens op een geaggregeerd niveau (Erfgoedinzicht, Erfgoedplus en Donnet). Deze waardevolle instrumenten met hun onschatbare inhoud, wil ik gezamenlijk een plaats geven op basis van de scenario's die worden uitgewerkt met de resultaten van de studie 'Operationeel netwerkmodel gecoördineerde decentrale dienstverlening voor de culturele sector'. De studie dient de krijtlijnen van een digitaal ecosysteem uit te tekenen waarin diverse culturele digitale functies (productie, bewaring, presentatie en publiekswerking) met elkaar verbonden worden in een netwerkstructuur. De cultureel-erfgoedsector is via de stuurgroep en klankbordgroep bij de studie betrokken. Tegen het einde van de volgende decretale beleidsperiode (2019-2023) moeten deze databanken, naar het voorbeeld van het bibliotheeksysteem, kunnen evolueren naar een geïntegreerd systeem. Ik zal me inzetten om de expertise, de initiatieven en netwerken die gestart zijn, te bundelen en verder te zetten.

[14] Cijferboek 2014. Focus op depots, Alexander Vander Stichele (pp. 62-67) in: faro. Tijdschrift over cultureel erfgoed, maart 2017.
[15] Uit de analyse komen volgende thema's naar voren: religieus erfgoed, podiumkunsten en muzikaal erfgoed, architecturaal erfgoed, grote formaten (agrarisch en industrieel erfgoed, hedendaagse kunst).

2.3. Relaties met andere overheden in België

In Brussel is het cultureel-erfgoedbeleid bij uitstek een zaak van diverse overheden, waaronder de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, de Vlaamse en Franse Gemeenschapscommissie, de negentien gemeenten, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de federale overheid. De VGC is voor mij een evenwaardige partner bij gesprekken over het cultureel-erfgoedbeleid tussen de verschillende betrokken overheden in Brussel. Door meer overleg en afstemming over het cultureel-erfgoedbeleid in Brussel, kunnen we het potentieel van cultureel-erfgoedorganisaties met belangrijke collecties en met veel expertise in Brussel beter benutten. Dit biedt ook kansen tot expertise-uitwisseling en kruisbestuiving. Hierbij moet er ook aandacht uitgaan naar Brusselse cultureel-erfgoedorganisaties die zich niet enkel tot één Gemeenschap richten. Het Cultureel Samenwerkingsakkoord met de Franse Gemeenschap kan hier een hefboom vormen. Ik zal de VGC dan ook actief betrekken bij dit akkoord.

Uiteraard geldt dit voor alle cultureel-erfgoedorganisaties in Vlaanderen: de samenwerking en afstemming met de federale wetenschappelijke instellingen en met organisaties in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en Wallonië zijn een vanzelfsprekend onderdeel van de uitbouw van een fijnmazig netwerk. Een voorbeeld is de samenwerking met het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium.

Ik wil ook het gesprek met het federale niveau en de andere gemeenschappen, dat opgestart werd onder meer rond de deponering van digitale publicaties of over auteursrechten, verder intensifiëren. Ik denk daarbij aan thema's als fiscaliteit (fiscale aftrekbaarheid voor steun aan erfgoedorganisaties) en vrijwilligerswerk.

In dit kader wil ik ook het internationale niveau aanhalen: ons engagement binnen multilaterale organisaties, bv. via de Open Method of Coordination-werkgroepen binnen het Werkplan Cultuur van de Raad van EU (waar diverse erfgoedthema's aan bod komen) of binnen UNESCO, bv. binnen de Conventie voor Immaterieel Cultureel Erfgoed. In beide gevallen kunnen we onze eigen praktijk- en beleidservaring delen, maar ook zelf inspiratie opdoen.

Door de inspanningen die op ieder bestuursniveau geleverd worden op elkaar af te stemmen, kan synergie gecreëerd worden. Met het complementaire cultureel-erfgoedbeleid wil ik de slagkracht van de cultureel-erfgoedsector versterken. Afspraken tussen bestuursniveaus beperken zich niet tot afstemming van het ondersteuningsbeleid, maar gaan ook over wederzijdse versterking van organisaties.

DEEL 3: HET CULTUREEL-ERFGOEDVELD IN DE TOEKOMST

Zoals reeds vermeld in de inleiding, moet deze visienota samen met het Uitvoeringsbesluit bij het CED2017 gelezen worden en geef ik in deze nota mijn beleidsaccenten voor deze legislatuur.

1. Nieuw begrippenkader

In mijn conceptnota introduceerde ik op aangeven van de sector een aantal 'nieuwe' begrippen[16] die zowel de roerende als immateriële benadering van cultureel erfgoed voor alle deelsectoren benoemen. Onder meer de toegenomen aandacht voor participatie en het erkennen van de dienstverlenende rol als volwaardig onderdeel van cultureel-erfgoedwerking kregen hierdoor meer expliciet een plaats.
In mijn streven naar een gelijkaardig begrippenkader in de verschillende cultuurdecreten, kwam een functiegerichte benadering eerder al aan bod in het Kunstendecreet en heb ik dat ook toegepast in het CED2017.

In het CED2017 heb ik de begrippen uit de conceptnota verder verfijnd en toepasbaar gemaakt voor het hanteren ervan in de context van regelgeving voor de cultureel-erfgoedsector in Vlaanderen, rekening houdend met de ondertussen ontwikkelde cultureel-erfgoedpraktijken.

Cultureel-erfgoedwerking is het geheel van taken en processen dat een kwaliteitsvolle zorg voor en omgang met cultureel erfgoed (roerend én immaterieel) garandeert. In het CED2017 wordt hierin een onderscheid gemaakt tussen 'functie(s)' en 'rol(len)[17].

Een functie wordt in het CED2017 gedefinieerd als een basistaak in de cultureel-erfgoedwerking, in de zorg voor en omgang met cultureel erfgoed. De **vijf functies** nu zijn een actualisering van wat in het vorige decreet nog 'basisfuncties' heette. Ze omvatten alle geïdentificeerde erfgoedtaken, met aandacht voor een roerende én immateriële benadering van het erfgoed. De functies houden verband met het beheren van 'collecties' cultureel erfgoed, in de brede zin. Het gaat om volgende functies:

- Herkennen en verzamelen;
- Behouden en borgen;
- Onderzoeken;
- Presenteren en toeleiden;
- Participeren.

Een rol wordt in het CED2017 gedefinieerd als een dienstverlenende taak – of cluster van dienstverlenende taken – in de zorg voor en omgang met cultureel erfgoed die uitgevoerd wordt (worden) ter ondersteuning van de functies (of basistaken) bij andere actoren of cultureel-erfgoedgemeenschappen in het veld en daarbuiten ook naar erfgoedbeheerders in diverse maatschappelijke domeinen die de zorg ervoor niet als kerntaak hebben. Voor het ontwikkelen en/of opnemen van een dienstverlenende rol kunnen zowel werkings- als projectsubsidies aangevraagd worden.

De beleidsaandacht voor 'dienstverlening' in het cultureel-erfgoedveld is niet nieuw, maar had zeer verschillende benamingen en werd niet als 'rol' benoemd. In de decreten die het CED2017 voorafgingen, werden naast collectiebeherende organisaties al verschillende types van actoren gesubsidieerd die ondersteuning geven aan cultureel-erfgoedbeheerders en -gemeenschappen in het brede veld en in andere domeinen. Denk

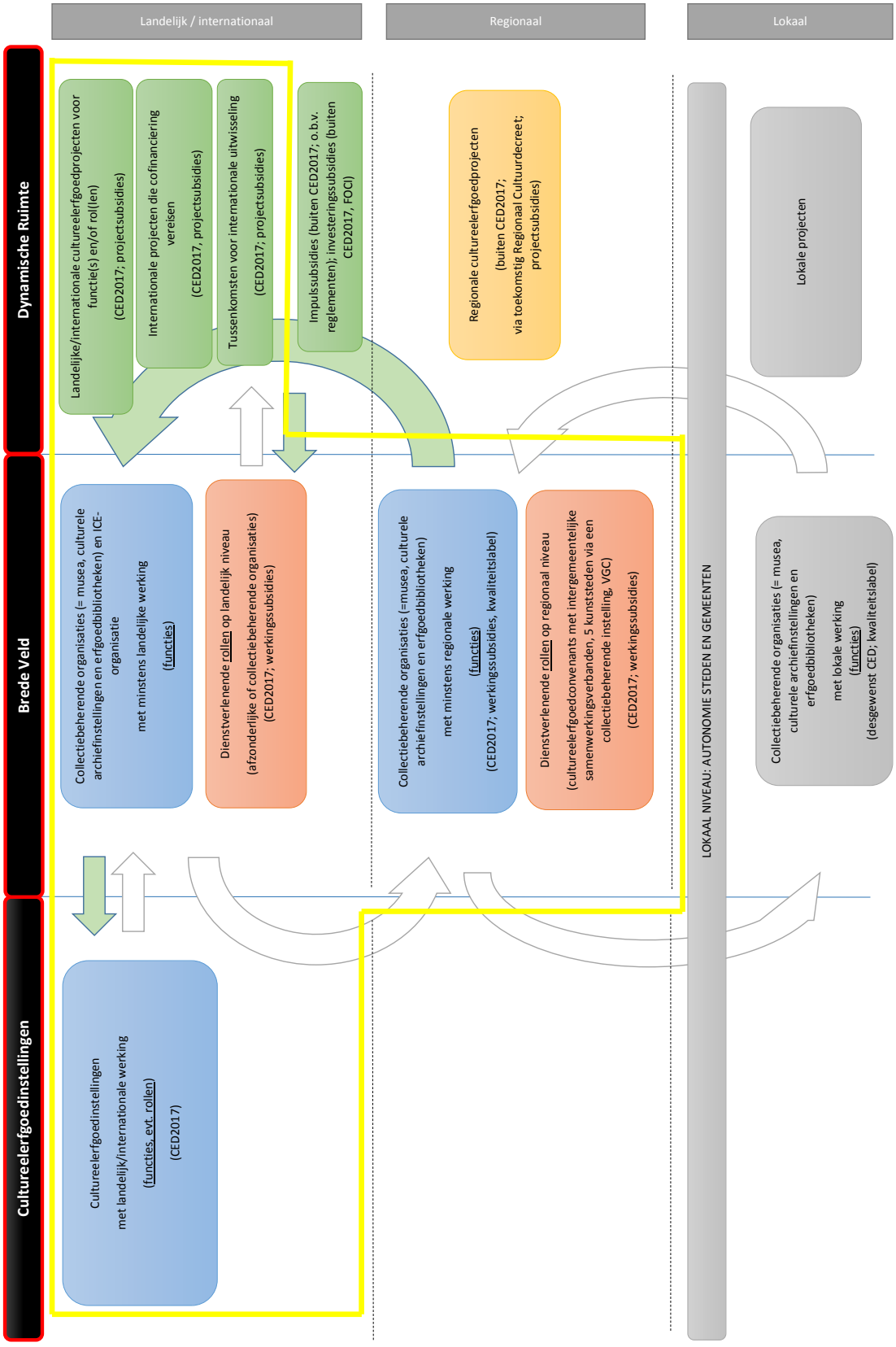
[16] Conceptnota duurzame cultureel-erfgoedwerking, pp. 10-16.
[17] In de conceptnota komen 6 clusters van cultureel-erfgoedtaken aan bod. In de vertaling naar het CED2017 bleek het onderscheid tussen 'functies' en 'rollen' werkbaarder.

maar aan het steunpunt, de landelijke expertisecentra en organisaties voor volkscultuur, de samenwerkingsverbanden met het oog op internationale profilering, de erfgoedcellen, de Vlaamse Erfgoedbibliotheek, de Archiefbank Vlaanderen.

2. Nieuwe tekening van het gesubsidieerde cultureel-erfgoedveld[18]

Op basis van het nieuwe begrippenkader in het CED2017 en voortbouwend op een nieuwe veldstructuur met een onderscheid tussen cultureel erfgoedinstellingen, het brede veld en de dynamische ruimte, ziet de nieuwe veldtekening van het gesubsidieerde cultureel-erfgoedveld er als volgt uit[19]:

[18] Zie tekening in de omgevingsanalyse.
[19] Omwille van de leesbaarheid gaat de veldtekening ook als afzonderlijke bijlage (bijlage 4).

Landelijk / internationaal
Regionaal
Lokaal
Dynamische Ruimte
Brede Veld
Cultureelerfgoedinstellingen
Landelijke/internationale cultureelerfgoedprojecten voor functie(s) en/of rol(len) (CED2017; projectsubsidies)
Internationale projecten die cofinanciering vereisen (CED2017, projectsubsidies)
Tussenkomsten voor internationale uitwisseling (CED2017; projectsubsidies)
Impulssubsidies (buiten CED2017; o.b.v. reglementen); investeringssubsidies (buiten CED2017, FOCI)
Regionale cultureelerfgoedprojecten (buiten CED2017; via toekomstig Regionaal Cultuurdecreet; projectsubsidies)
Lokale projecten
Collectiebeherende organisaties (= musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken) en ICE-organisatie met minstens landelijke werking (functies)
Dienstverlenende rollen op landelijk niveau (afzonderlijke of collectiebeherende organisaties) (CED2017; werkingssubsidies)
Collectiebeherende organisaties (=musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken) met minstens regionale werking (functies) (CED2017; werkingssubsidies, kwaliteitslabel)
Dienstverlenende rollen op regionaal niveau (cultureelerfgoedconvenants met intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, 5 kunststeden via een collectiebeherende instelling, VGC) (CED2017; werkingssubsidies)
Collectiebeherende organisaties (= musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken) met lokale werking (functies) (desgewenst CED; kwaliteitslabel)
LOKAAL NIVEAU: AUTONOMIE STEDEN EN GEMEENTEN
Cultureelerfgoedinstellingen met landelijk/internationale werking (functies, evt. rollen) (CED2017)

In de nieuwe veldtekening van de cultureel-erfgoedsector wordt er een onderscheid gemaakt tussen de cultureel-erfgoedinstellingen, het brede veld en de dynamische ruimte.

De Cultureel-erfgoedinstellingen zijn de grote collectiebeherende instellingen met een internationaal en excellent niveau van werking. Zij vormen een internationale referentie, een uithangbord en spelen een grote algemene of specifieke maatschappelijke rol voor Vlaanderen ('referentiepunt'). De wijze waarop de cultureel-erfgoedwerking uitgevoerd wordt, geldt als voorbeeld naar andere actoren in het cultureel-erfgoedveld. Van dergelijke organisaties wordt het voortbestaan niet meer in vraag gesteld, dit vanuit een duurzame vertrouwensrelatie met de Vlaamse overheid.

Het brede veld betreft het merendeel van de huidige structureel gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties (zowel op landelijk als op regionaal niveau). Het kan hier zowel gaan om organisaties die inzetten op functies als om organisaties die inzetten op rollen en die dus een specifieke opdracht opnemen voor de sector of een deelgebied. Via meerjarige subsidies hebben deze organisaties een redelijke mate van bestaanszekerheid.

De dynamische ruimte betreft de humuslaag en gaat over projectmatige initiatieven of impulslijnen die vernieuwing, experiment en groei mogelijk maken, die zorgen voor beweging. Organisaties kunnen hiervan gebruik maken om door te groeien, met ruimte voor 'trial and error'. Een organisatie kan bijvoorbeeld een experimentele werking opstarten via projecten en deze consolideren in het brede veld. Ook projecten die inzetten op (internationale) samenwerking en netwerking kunnen hier terecht.

Een tweede onderscheid binnen de landschapstekening is dit tussen het lokaal, regionaal en landelijk/internationaal niveau.

Vlaanderen was en blijft bevoegd voor het landelijk/internationaal niveau. Het nieuwe decreet continueert daarbij:

- De structurele ondersteuning van collectiebeherende organisaties op landelijk/internationaal niveau (in het CED2017 benoemd als de 'functies').
- De structurele ondersteuning van dienstverlenende organisaties op landelijk niveau (in het CED2017 benoemd als de 'rollen').
- De ondersteuning van cultureel-erfgoedprojecten op landelijk en internationaal niveau.

Het regionaal niveau valt momenteel nog onder de bevoegdheid van de provincies in het kader van het complementair cultureel-erfgoedbeleid. Door de afslanking van de provincies komt dit beleid (terug) over naar Vlaanderen. De structurele ondersteuning van regionale collectiebeherende organisaties is meegenomen in het CED2017. Projectmatige initiatieven op regionaal niveau zullen ondersteund worden via het Decreet Regionaal Cultuurbeleid (Regiodecreet) dat in voorbereiding is.

Het lokale cultureel-erfgoedbeleid valt onder de autonomie van de lokale besturen. Vlaanderen ondersteunt het lokale cultureel-erfgoedbeleid via cultureel-erfgoedconvenants of via Vlaamse Beleidsprioriteiten (5 kunststeden). Deze ondersteuning wordt in het CED2017 verdergezet onder de noemer 'regionale dienstverlenende rollen', namelijk de ondersteuning van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS) en de VGC. Zoals ik reeds eerder zei (zie deel 2 punt 2.1), wil ik inzetten op dialoog, werkzame afspraken en samenwerking met de steden en gemeenten en de VGC met oog op een breed gedragen complementaire beleidsvoering.

Daarnaast zijn er nog een aantal cultuurbrede impulslijnen in ontwikkeling zoals de partnerprojecten, het geïntegreerd tijdschriftenbeleid en het beleid rond aanvullende financiering. Deze impulslijnen spelen een flankerende rol in de ondersteuning van het cultureel-erfgoedveld.

3. Uitgangspunten en principes voor cultureel-erfgoedorganisaties in Vlaanderen

3.1. Cultureel erfgoed als 'gemeen goed' en 'collectiegericht denken'

Cultureel erfgoed is belangrijk voor de ontwikkeling van mens en samenleving vandaag en morgen. We zijn ons bewust van de noodzaak om kwaliteitsvol en duurzaam te zorgen voor en om te gaan met cultureel erfgoed. Alleen dan kan het een plaats en betekenis hebben voor de huidige samenleving, en kan het doorgegeven worden aan volgende generaties. Erfgoed staat namelijk voor alles wat we van vorige generaties erfden en wat we vandaag maken enerzijds én wat we daarvan het bewaren waard vinden anderzijds. De meest uiteenlopende voorwerpen, digitale creaties maar ook praktijken, gebruiken en tradities kunnen als erfgoed beschouwd worden.
Het is een gemeenschappelijk goed voor de samenleving. Het vormt onze geheugens en levert een bijdrage aan onze individuele en collectieve identiteitsvorming. Erfgoed geeft ons inzicht in samenlevingen, praktijken en mensen uit het verleden én heden. Hoewel we er vaak niet bij stilstaan, maken we ook vandaag heel wat toekomstig erfgoed. Erfgoed en de betekenissen die we eraan geven, evolueren dus voortdurend.

Zowel in mijn beleid als via het CED2017 wil ik een gevarieerde aanwezigheid van cultureel erfgoed in Vlaanderen waarborgen (Beleidslijn 1, conceptnota). Daarnaast wil ik cultureel erfgoed in de samenleving valoriseren (Beleidslijn 4, conceptnota). Immers, zonder maatschappelijk draagvlak geen bereidheid tot investeringen.

Een Vlaams cultureel-erfgoedbeleid heeft weliswaar aandacht voor cultureel erfgoed in al zijn verschijningsvormen en uit alle maatschappelijke geledingen. Maar dat betekent geenszins dat we alles wat we tot vandaag erfden of maken zomaar moeten bijhouden of bewaren. Of dat we vooral focussen op bepaalde soorten erfgoed of topstukken. Voor mij gaat het erom dat er een variëteit aan cultureel erfgoed is, die representatief of exemplarisch is voor de ontwikkeling van mensen en samenlevingen. En dat we daar met zijn allen – en in het bijzonder cultureel-erfgoedorganisaties, -gemeenschappen en -beheerders – bewuste en beargumenteerde keuzes in zullen moeten maken, dit gelet op de beschikbare middelen.

Ik vul daarom het begrip 'collectie' bewust ruim in. Met de term 'collectiegericht denken' uit mijn beleidsnota Cultuur (SD 7), bedoel ik dat 'cultureel erfgoed' en de uitvoering van de functies t.a.v. roerend én immaterieel cultureel erfgoed, inclusief de onderlinge band tussen beide, centraal staan in mijn beleid. Het gaat me tevens om het versterken en waar mogelijk aanvullen van collecties in de brede zin (dus roerend én immaterieel erfgoed).
Ik vind dat cultureel-erfgoedorganisaties die 'collecties' beheren en/of een dienstverlenende rol opnemen ten aanzien van erfgoed, erfgoedgemeenschappen en -beheerders, vanuit die focus moeten handelen. Daarom geef ik in de uitvoering van het CED2017 prioriteit aan de uitvoering van de functies – en dus de basiswerking – t.a.v. roerend en immaterieel cultureel erfgoed.

De centrale vraag voor wie aan cultureel-erfgoedwerking doet, luidt dan ook: voor welk cultureel erfgoed neem ik verantwoordelijkheid op? Welk cultureel erfgoed heeft voldoende (meer)waarde voor de samenleving om van betekenis te zijn voor de huidige generatie en om doorgegeven te worden aan de volgende generatie? Waar krijgt dit

cultureel erfgoed een plek en wie neemt het op zich om de uitvoering van de functies te garanderen?

Cultureel erfgoed bevindt zich overal in de samenleving. Ik wil stimuleren en faciliteren dat cultureel-erfgoedvormers, -gemeenschappen en -beheerders uit diverse maatschappelijke domeinen zich bewust zijn van hun cultureel erfgoed en dat ze er ook zelf verantwoordelijkheid voor kunnen dragen. Cultureel-erfgoedorganisaties kunnen hen daarin ondersteunen. In die zin focust het CED2017 op de erkenning en ondersteuning van cultureel-erfgoedorganisaties.

Zowel de 'zichtbaarheid' als het 'gebruik' van cultureel erfgoed buiten de cultureel-erfgoedsector hebben een enorm potentieel. Cultureel erfgoed is een grondstof voor formeel en niet-formeel leren, onderzoek, wetenschap en innovatie, toerisme, culturele en creatieve sectoren, al dan niet met commerciële inslag. Het is een bron van inspiratie en informatie voor de samenleving. Bovendien genereert het een belangrijke economische impact. Wil de samenleving haar cultureel erfgoed blijvend kunnen inzetten in haar diverse domeinen en tegelijk uitputting tegengaan, dan moet ook de omgang met cultureel erfgoed duurzaam zijn (cf. Beleidslijn 4, conceptnota).

Van al wie zich inschrijft in het CED2017 verwacht ik enerzijds dat ze duurzaam en kwaliteitsvol werken vanuit een maatschappelijke verantwoordelijkheid in functie van het doorgeven van cultureel erfgoed, het belang en de noden van het cultureel erfgoed zelf, én vanuit de noden en verwachtingen van de cultureel-erfgoedbeheerders, -vormers en -gemeenschappen en de samenleving. Anderzijds verwacht ik ook dat ze handelen vanuit de maatschappelijke opdracht die hen wordt toebedeeld en het publieke belang dat ze dienen, o.a. via het ontvangen van publieke middelen.

3.2. Principes voor een duurzame werking van cultureel-erfgoedorganisaties

De Vlaamse Strategie voor Duurzame Ontwikkeling (VSDO)[20] vormt het kader van het Vlaamse beleid voor duurzame ontwikkeling[21] waarvoor Vlaams minister-president Bourgeois verantwoordelijk is. In zijn beleidsnota staat dat hij wil inzetten op een gecoördineerd, participatief en inclusief beleid inzake duurzame ontwikkeling (OD 2.4). De huidige versie van de VSDO is opgenomen in de Visie 2050[22], de toekomstvisie van de Vlaamse Regering, die in maart 2016 werd goedgekeurd. In een Mededeling aan de Vlaamse Regering van 28 oktober 2016[23] wordt toegelicht hoe de vertaling van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties in Vlaanderen zal gebeuren. Elke Vlaamse minister is binnen zijn of haar eigen bevoegdheden bezig met duurzame ontwikkeling[24]. De minister-president is bevoegd voor de coördinatie hierrond.

Ik ben samen met minister Vandeurzen aangeduid om de transitieprioriteit 'Werk maken van zorg en welzijn 4.0'[25] te trekken. De cruciale vraag is hoe Vlaanderen zijn verouderde bevolking dankzij innovatie voldoende levenskwaliteit kan bieden, en zijn

[20] Art. 5 van het Decreet ter bevordering van duurzame ontwikkeling, 18 juli 2008: https://do.vlaanderen.be/sites/default/files/Vlaams%20Decreet%20Duurzame%20Ontwikkeling.pdf
[21] http://do.vlaanderen.be
[22] https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/visie-2050-een-langetermijnstrategie-voor-vlaanderen
[23] https://do.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/Mededeling%20aan%20Vlaamse%20Regering%20%20ivm%20implementatie%20SDG%27s%20Vlaanderen.pdf (VR 2016 2810 MED.0419/1)
[24] Duurzame ontwikkeling wordt in het Vlaamse beleid als volgt omschreven: "Duurzame ontwikkeling voorziet in de behoeften van de huidige generatie zonder de mogelijkheden tot behoeftevoorziening van toekomstige generaties in gevaar te brengen, waarbij aandacht gegeven wordt aan de integratie van en de synergie tussen de sociale, de ecologische en de economische dimensie, en waarvan de realisatie een veranderingsproces vergt waarin het gebruik van hulpbronnen, de bestemming van investeringen, de gerichtheid van technologische ontwikkeling en institutionele veranderingen worden afgestemd op zowel toekomstige als huidige behoeften. Binnen de Vlaamse overheid is dit een leidraad voor alles wat te maken heeft met duurzame ontwikkeling".
[25] https://do.vlaanderen.be/vlaamse-strategie-duurzame-ontwikkeling

jongeren alle kansen kan geven. Als minister van Cultuur, Jeugd, Media en Brussel wil ik de rol van cultuur, en specifiek van cultureel erfgoed en cultureel-erfgoedwerking, in het behalen van deze doelstellingen mee op de kaart zetten. Zoals eerder in deze visienota en in mijn conceptnota aangegeven, ben ik overtuigd dat cultureel erfgoed een gemeengoed is, een bron die de hele maatschappij ten goede komt. Cultureel erfgoed speelt o.a. daarom een belangrijke rol in welzijn maar ook in onderwijs, toerisme, algemene kennisontwikkeling, etc. Een basisvoorwaarde hiervoor is het duurzaam inzetten van cultureel erfgoed en het laten zien van de diversiteit en de uitstraling ervan, zonder het behoud en beheer of andere erfgoedwaarden in het gedrang te brengen. Cultureel-erfgoedorganisaties spelen hierin een belangrijke rol. Duurzaamheid in al zijn aspecten is voor de implementatie en uitvoering van het CED2017 dan ook een belangrijk uitgangspunt.

De duurzaamheid[26] van het gebruik van cultureel erfgoed dient volgens mij verzekerd te worden opdat cultureel erfgoed een maatschappelijke rol kan vervullen en cultureel-erfgoedorganisaties daarin hun verantwoordelijkheden kunnen opnemen. Een duurzame werking van cultureel-erfgoedorganisaties komt daar volgens mij aan tegemoet.

Daarom verwacht ik van cultureel-erfgoedorganisaties die erkend en gesubsidieerd worden dat ze onderstaande principes in en met hun werking onderschrijven. Ik verwacht dat in de aanvragen voor project- en werkingssubsidies via het CED2017 zichtbaar is hoe organisaties daarmee omgaan en welke concrete en meetbare acties ze daartoe ondernemen.

Voor een aantal aspecten wordt buiten het CED2017 een instrumentarium ontwikkeld dat ook een impact zal hebben op het cultureel-erfgoedveld en op de werking van cultureel-erfgoedorganisaties, en dat aspecten van het duurzaam en kwaliteitsvol zorgen voor en omgaan met cultureel erfgoed kan faciliteren. Ik denk hierbij aan de nieuwe regelgeving voor investeringssubsidies waar ik volop inzet op de klimaatdoelstellingen.

a. Cultureel-erfgoedgemeenschappen activeren

Cultureel-erfgoedgemeenschappen[27] zijn voor mij de stakeholders of belanghebbenden van cultureel-erfgoedorganisaties. Het kan hier gaan om een of meerdere doelgroepen, peers in het veld, publiek(en), gebruiker(s), belichamer(s) of drager(s) van erfgoed, bestuursleden, onderzoekers, private verzamelaars of erfgoedbeheerders, vrijwilligers, leveranciers, beleidsmakers, etc.

Binnen cultureel-erfgoedgemeenschappen nemen de vele erfgoedvrijwilligers[28] een bijzondere plek in. Denk maar aan alle actieve leden en bestuursleden binnen de meer dan 1 500 Vlaamse erfgoedverenigingen, en aan de talloze vrijwilligers die zich engageren voor onder meer musea, archiefinstellingen, erfgoedbibliotheken, erfgoedcellen. Vrijwilligerswerk verandert en vrijwillige inzet kent nieuwe en vernieuwende vormen. Cultureel-erfgoedorganisaties zien en ervaren dat in hun dagelijkse praktijk. Ze moeten meer investeren in het vinden en binden van hun vrijwilligers. Tegelijkertijd groeien er allerhande nieuwe en meer diffuse vormen van

[26] Zie ook p. 15 van de conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen', 25 maart 2016. Duurzaamheid is één van de principes van cultureel-erfgoedwerking.
[27] Het begrip 'erfgoedgemeenschap' werd geïntroduceerd in de Kaderconventie van FARO uit 2005. Het werd opgenomen in de regelgeving sinds 2008 en maakt sindsdien deel uit van het cultureel-erfgoedbeleid in Vlaanderen (zie ook conceptnota en Memorie van Toelichting bij het CED2017).
[28] Zie ook de pas verschenen brochure 'Geweldig en Gewild', over erfgoedvrijwilligers, uitgegeven door FARO i.s.m. Familiekunde en Heemkunde Vlaanderen, naar aanleiding van de Week van de Vrijwilliger 2017: https://faronet.be/files/bijlagen/blog/geweldig_en_gewild_dig.pdf

vrijwillige inzet, die niet altijd passen in de klassieke opvattingen over vrijwilligerswerk. Beide vragen om een hedendaags vrijwilligersmanagement.

Ik verwacht daarom van door de Vlaamse overheid erkende en gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties een transparante en proactieve houding ten aanzien van hun cultureel-erfgoedgemeenschappen, met voldoende oog voor vrijwilligers. Dit maakt voor mij deel uit van het stakeholdersmanagement van cultureel-erfgoedorganisaties en de rol die cultureel-erfgoedgemeenschappen kunnen invullen om mee de missie en visie van organisaties vorm te geven.

Als uitgangspunten gelden voor mij dat erkende en gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties hun cultureel-erfgoedgemeenschappen:

- op een kwalitatieve manier in kaart brengen;
- betrekken bij het beleidsplanningsproces en (waar mogelijk) bij de aansturing van de organisatie;
- betrekken bij het uitvoeren van een of meerdere functies en/of het opnemen van een of meerdere dienstverlenende rol(len) van cultureel-erfgoedorganisaties.

Bovendien vind ik het belangrijk dat cultureel-erfgoedgemeenschap(pen) een beroep kunnen doen op erkende en gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties en kunnen bijdragen aan de werking ervan. Dit kan bv. door zich naar en in de buurt, de stad of het dorp en de bredere gemeenschap op te stellen als een open en laagdrempelige cultureel-erfgoedorganisatie waar iedereen welkom is en waar mogelijkheden geboden worden tot zelfontwikkeling en -realisatie. Het gaat mij erom dat er voldoende maatschappelijke gedragenheid en inbedding verzekerd worden voor de cultureel-erfgoedwerking van erkende en gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties.

b. Participatie is meer dan 'publiekswerking'

Uit het participatief traject voor de conceptnota en de gesprekken ter voorbereiding van het CED2017 bleek dat de tijd rijp was om 'participatie' apart te benoemen als functie van cultureel-erfgoedwerking. Participatie is geen nieuw begrip in het cultureel-erfgoedlandschap: veel activiteiten geven al vorm aan een bepaalde dimensie van participatie. Het is evenmin een eenduidig begrip.

Enerzijds kan het gezien worden als 'deelnemen'. Mensen zijn op de hoogte van en doen mee aan activiteiten. Ze maken gebruik en genieten van het aanbod of een dienst. Bij gelegenheid wordt gevraagd naar hun beleving. Er is weinig of geen sprake van een vereenzelviging met het aanbod, de dienst of de aanbieders. In de participatieladder die door beleidsmakers gebruikt wordt, gaat het om de eerste twee stappen: informeren en raadplegen. De cultureel-erfgoedorganisaties maken hun aanbod en diensten bekend en cultureel-erfgoedgemeenschappen zijn op de hoogte en maken hiervan gebruik. In de definitie van de functies zit dit vooral vervat in presenteren en toeleiden.

Anderzijds kan participatie gezien worden als 'deelhebben'. Hier ligt de nadruk op een doorgedreven betrokkenheid. Het betekent het beïnvloeden en mee vormgeven van beslissingen of realisaties en houdt mede-eigenaarschap in. Mensen zijn sterk geëngageerd bij het voorbereiden of uitvoeren van een aanbod of een dienst. Dat kan zowel als vrijwilliger, als bezoeker of als gebruiker maar ook als beroepskracht. Zo vereenzelvigt men zich met het aanbod of de organisatie die erachter schuilgaat. In de participatieladder gaat het om de volgende drie stappen: adviseren, coproductie en mee beslissen. De organisatie kiest ervoor om haar cultureel-erfgoedgemeenschappen (of stakeholders) verantwoordelijkheden te laten opnemen in en medezeggenschap te geven over haar werking en aanbod.

Participatie houdt voor mij al deze dimensies in. Vertaald naar cultureel-erfgoedwerking gaat het om alles wat gericht is op het betrekken van cultureel-erfgoedgemeenschappen bij:

- het genieten of gebruiken van een aanbod en diensten, én het maatschappelijk vertalen van en een plek geven aan cultureel erfgoed in onze samenleving: bv. museum- of tentoonstellingsbezoekers, gebruikers van archieven of bibliotheken in kader van een stamboom of heemkundig onderzoek, vrijwilligers die een erfgoedvorming volgen, met de erfgoedkoffer naar het rusthuis trekken, klantenbevragingen, etc.;
- het opnemen van verantwoordelijkheden in de zorg voor en omgang met cultureel erfgoed, en dus ook in het beleid, de werking en het aanbod van cultureel-erfgoedorganisaties: bv. het opnemen van een mandaat als bestuurslid in een organisatie, de presentatie van de collectie in handen geven van jongeren, landbouwwerktuigen waarderen in samenspraak met verschillende doelgroepen, voor de collectieopbouw een beroep doen op privéverzamelaars en/of burgers, mensen oproepen om foto's uit de oude doos of wat ze zelf als geschiedenis beschouwen te delen of een plaats in de werking te geven, (vrijwilligers)expertise inbrengen in het onderzoek van (deel)collecties, zelf een traditie borgen, etc.

Participatie houdt voor mij al deze dimensies in, maar als nieuwe functie in het CED2017 ligt het accent op actieve vormen van participatie en dus op 'deelhebben'. Ik begrijp dat een dergelijke manier van werken die betrekking heeft op alle functies en rollen, een draagvlak binnen en blijvende inspanningen van de cultureel-erfgoedorganisaties vraagt. Organisaties kunnen dit als een van de pijlers van hun werking via de werkingssubsidies uitwerken en vormgeven. Via de dynamische ruimte van de projectsubsidies kunnen organisaties hierrond experimenteren, nieuwe praktijken ontwikkelen en delen met andere actoren. In mijn Reglement 'subsidies voor pilootprojecten waarderen' heb ik het betrekken van cultureel-erfgoedgemeenschappen opgenomen bij de criteria.

c. Diversiteit is de norm

De diversiteit in onze samenleving is sterk toegenomen, en zal nog verder toenemen. Ik wil dat cultureel-erfgoedorganisaties blijvend aandacht hebben voor maatschappelijke en culturele diversiteit en inspanningen leveren om diverse doelgroepen in de samenleving, alsook moeilijk bereikbare doelgroepen, te betrekken bij en verantwoordelijkheden te laten opnemen in hun beleid, werking en aanbod of diensten. Omgekeerd is het belangrijk om het cultureel erfgoed van alle aanwezige groepen en (sub)culturen een zichtbare plaats te geven in onze samenleving. Alleen op die manier blijven cultureel-erfgoedorganisaties en cultureel-erfgoedwerking relevant in deze veranderende samenleving.

Erfgoed heeft een enorm verbindend effect, maar tegelijk kan het ook verdelend werken. Ik verwacht van cultureel-erfgoedorganisaties dat ze hun maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen. Zowel in het collectiebeleid (in de brede zin) als in de dienstverlening rond cultureel-erfgoedwerking verwacht ik aandacht en een plaats voor maatschappelijke en culturele diversiteit. Het gaat me om de representativiteit van cultureel erfgoed van vroeger en nu, met aandacht voor de diversiteit van de samenleving en dus bv. ook voor het gedeelde cultureel erfgoed van mensen in Vlaanderen met een migratie-achtergrond, of voor het cultureel erfgoed van mensen die in armoede leven. Van cultureel-erfgoedinstellingen verwacht ik dat ze dit realiseren in alle aspecten van hun werking.
Maatschappelijke en culturele diversiteit moet ook doorgedacht zijn in de hele organisatie (o.a. bestuur, personeel, vrijwilligers, stakeholders).

Ik wil dat cultureel-erfgoedinstellingen en collectiebeherende organisaties ingedeeld bij het landelijke niveau in hun aanvragen zichtbaar maken welke initiatieven ze hierrond ondernemen en hoe dit in alle aspecten van hun werking een plaats krijgt. Om de diversiteit van de samenleving voor cultureel-erfgoedorganisaties zichtbaar te maken en gerichte acties te kunnen ondernemen, is het belangrijk om publieksonderzoeken en stakeholder-mappings uit te voeren en met de resultaten ervan aan de slag te gaan.

Andere cultureel-erfgoedorganisaties en erfgoedcellen dienen minstens een visie te ontwikkelen op het omgaan met de maatschappelijke en culturele diversiteit en deze uit te werken in hun beleid, acties en aanbod.

d. Samenwerking is het uitgangspunt

Er zijn nog veel inspanningen nodig om de bestaande noden en behoeften inzake duurzame en kwaliteitsvolle cultureel-erfgoedwerking weg te werken en tegelijkertijd aan bepaalde verwachtingen te voldoen. Ik merk dat de versnippering in de cultureel-erfgoedsector en een te kleine draagkracht van organisaties, de ontwikkeling van een performant cultureel-erfgoedlandschap vertragen en verzwakken. Er kunnen maar stappen vooruit gezet worden als er door alle actoren zowel inhoudelijk als organisatorisch wordt samengewerkt en waar mogelijk de krachten worden gebundeld. Net daarom zijn dit de krachtlijnen van mijn beleidsnota Cultuur 2014-2019 en mijn conceptnota, en werden deze ook meegenomen in het CED2017. Ik kan ze in deze strategische visienota enkel opnieuw benadrukken. Tijdens de verschillende overlegmomenten met de sector werd dit ook bevestigd: zowel in structurele als in projectmatige samenwerking ligt een sleutel voor de verdere ontwikkeling van het cultureel-erfgoedveld en voor antwoorden op de vele noden van en kansen voor het cultureel erfgoed.

Daarom wil ik streven naar minder versnippering en meer slagkracht en wil ik samenwerkingsverbanden en fusies van organisaties stimuleren. Dit kwam reeds aan bod bij de evaluaties van de landelijke expertisecentra en samenwerkingsverbanden en in het regietraject voor de dienstverlenende rollen op landelijk niveau (zie punt 5.1). Cultureel-erfgoedorganisaties moeten hierin ook zelf hun verantwoordelijkheid opnemen. Het is belangrijk dat ze een balans vinden tussen de eigen organisatorische belangen en noden, en de gedeelde 'organisatie-overschrijdende' belangen die de voortgang van cultureel-erfgoedwerking en de ontwikkeling van het cultureel-erfgoedveld ten goede komen. Dit omvat ook de vele vormen van 'backoffice'-samenwerking en clustering in de uitvoering van de functies.
Op stedelijk vlak of binnen eenzelfde inrichtende macht, is dit al goed uitgewerkt: denk bijvoorbeeld aan een cluster van sites die voor het geheel van de cultureel-erfgoedwerking één organisatie uitbouwen (en gezamenlijk een kwaliteitslabel dragen), of die zich in één autonoom gemeentebedrijf of stichting organiseren. Denk aan een gemeenschappelijke dienst behoud en beheer of marketing en communicatie, een gezamenlijk depot, een suppoostenpool, etc. Een ander voorbeeld betreft de samenwerking, afstemming en gezamenlijke projecten tussen de partners van VKC en CAHF.

Ik stimuleer dan ook graag nieuwe samenwerkingsmodellen die dergelijke efficiëntiewinsten en krachtenbundeling vooropstellen. Een verplichting tot samenwerking of fusie is uiteraard niet altijd mogelijk of wenselijk. Wanneer de draagkracht en de schaalgrootte van bepaalde organisaties daarom vragen, of inhoudelijke werkterreinen nauw bij elkaar aansluiten, kan een aanvraag ingediend worden voor een structureel samenwerkingsverband. Dit geldt zowel voor een aanvraag voor een kwaliteitslabel (en dus ook voor de aanvraag van een werkingssubsidie als collectiebeherende organisatie) als voor een dienstverlenende rol. In het regietraject kwam dit ook aan bod. Wanneer

een aanvraag wordt ingediend vanuit een structureel samenwerkingsverband moet één organisatie optreden als coördinator/aanvrager. Deze organisatie draagt dan ook de inhoudelijke en financiële verantwoordelijkheid. In een schriftelijke overeenkomst worden de taakverdeling en de inzet van mensen en middelen vooraf afgesproken.

Op inhoudelijk vlak spreken we bij samenwerking meestal van netwerking. Het fijnmazig netwerk tussen lokale, intergemeentelijke, regionale, landelijke en internationale erfgoedspelers zoals het nu bestaat en verder vorm krijgt, is een sterkte van het veld. Net daarom, en omdat er ook sprake is van onderlinge afhankelijkheid, is het belangrijk om regelmatig samen te komen, samen initiatieven uit te werken, af te stemmen, kennis te delen over collectiebeleid, digitalisering, programmering en presentatie, inhoudelijke en zakelijke expertise, etc. Cultureel erfgoed bevindt zich ook bij andere publieke of private erfgoedbeheerders en/of -gemeenschappen. Afhankelijk van het belang en de noden zullen cultureel-erfgoedorganisaties ook hier samen oplossingen moeten zoeken én vinden. Een eerste aanzet tot samenwerking m.b.t. een bepaalde erfgoedexpertise gebeurde in de regie-oefening rond de dienstverlenende rollen op landelijk niveau (zie punt 5.1). Maar dit geldt ook bij en tussen de lokale actoren, zoals erfgoedcellen, en regionale en landelijke spelers.

Voor mij blijft ook het Vlaams steunpunt FARO een belangrijke rol spelen in de afstemming tussen en het bij elkaar brengen van de verschillende spelers op het terrein, niet in het minst inzake de verdere praktijkontwikkeling en -ondersteuning.

Verder wil ik dat cultureel-erfgoedorganisaties die via het CED2017 werkingssubsidies aanvragen inzetten op hun aanwezigheid en zichtbaarheid in internationale settings en netwerken van cultureel erfgoed, experten en expertise enerzijds. Anderzijds blijft de omgekeerde beweging voor Vlaanderen ook belangrijk, nl. cultureel erfgoed, experten en expertise uit het buitenland naar Vlaanderen brengen (cf. beleidslijn 5, conceptnota). Dit geldt uiteraard in het bijzonder voor cultureel-erfgoedinstellingen.

Ik verwacht van door de Vlaamse overheid erkende en gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties minstens een constructieve en open houding met betrekking tot samenwerking met elkaar en andere partijen inzake cultureel-erfgoedwerking. Het gaat mij om het mogelijk maken van de wisselwerking en kruisbestuiving, krachtenbundeling, kennisdeling, inspiratie m.b.t. alle aspecten van cultureel-erfgoedwerking. De verschillende motieven om samen te werken en de verschillende dimensies in de aard van de samenwerking, moeten nog scherper gesteld worden en voldoende geduid en onderbouwd worden in de aanvragen, zowel voor werkings- als voor projectsubsidies. Ik wil dan ook dat dit in de aanvragen goed in kaart is gebracht en gemotiveerd, en dat de organisatie aangeeft hoe ze dit de komende jaren minstens wil handhaven en verder wil ontwikkelen.

e. Cultureel-erfgoedwerking is dynamisch

Een steeds veranderende omgeving, technologische ontwikkelingen, verwachtingen uit de samenleving, etc. zorgen ervoor dat dynamische cultureel-erfgoedorganisaties zich voortdurend moeten ontwikkelen en moeten evolueren. Dit om aan kwaliteitsvolle en duurzame cultureel-erfgoedwerking te kunnen doen en om een draagvlak voor hun werking te behouden. Bovendien staan zowel de praktijken rond als de theoretische grondslagen voor cultureel-erfgoedwerking evenmin stil. Aandacht voor 'vakmanschap' in de brede zin van het woord en voor erfgoedcompetenties op alle niveaus en in alle functies is noodzakelijk. Het is belangrijk ook hier de innovaties en ontwikkelingen in andere domeinen op te volgen en daarop in te zetten. Kruisbestuiving en cross-overs in de uitvoering van alle functies zijn hier de sleutel.

Ik vind dan ook dat iedereen die betrokken is bij de zorg voor en omgang met cultureel erfgoed – zowel de professionele als de vrijwillige medewerker(s) – voldoende kansen moet krijgen tijdens zijn of haar loopbaan en werkzaamheden om zijn of haar vaardigheden te ontwikkelen en door te geven, binnen een dynamische organisatie maar ook in en met het brede veld. Ik verwacht van erkende en gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties dat ze onder meer in hun personeels- en vrijwilligersmanagement hiervoor voldoende tijd en ruimte voorzien.
Via de tussenkomsten voor internationale uitwisseling in het CED2017 continueer ik het Reglement 'competentie-ontwikkeling' (zie punt 6). Het biedt de kans voor medewerkers van cultureel-erfgoedorganisaties om in het buitenland langdurige werk- en leerervaringen op te doen en internationale ontwikkelingen op te volgen. Tegelijk kunnen ze eigen expertise en ervaring inbrengen en delen met internationale actoren.

f. Omgang met digitale technologie als aanjager van innovatie

Cultureel-erfgoedorganisaties spelen in de vernieuwing van cultureel-erfgoedpraktijken een belangrijke rol. Ik wil hen – net zoals de hele culturele sector – faciliteren in de transformatie naar het ontwikkelen en toepassen van een digitale strategie in de verschillende aspecten van hun werking. In mijn beleidsvisie rond digitale cultuur (SD5 beleidsnota Cultuur; conceptnota, Beleidslijn 1) wil ik vanuit een langetermijnperspectief oplossingen aanreiken voor de duurzame digitale bewaring, ontsluiting en toegankelijkheid van cultuur, met bijzondere aandacht voor *born digital* erfgoed. Daardoor maak ik vernieuw(en)de digitale concepten mogelijk en faciliteer ik het duurzame gebruik van digitale technologie in mijn cultuurbeleid.

Met de visienota 'Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk' (zie deel 1, punt 2.2.) wil ik digitale culturele processen in de culturele sector (inclusief het cultureel-erfgoedveld) op een duurzame manier faciliteren. Daarom laat ik momenteel via een 'haalbaarheidsstudie' onderzoeken hoe we in Vlaanderen kunnen komen tot een operationeel netwerkmodel en gecoördineerde decentrale dienstverlening voor de culturele sector. Doel is om cultuurbreed de verschillende digitale culturele processen en taken met elkaar te verbinden in een netwerkstructuur. Daarnaast onderzoek ik, zoals reeds vermeld, op Vlaams niveau verschillende scenario's m.b.t. de overdracht van de digitale provinciale erfgoeddatabanken (Erfgoedinzicht, Erfgoedplus, Donnet). Belangrijk in deze oefening voor de erfgoeddatabanken zijn het behoud van de kwaliteit van de opgebouwde werking en het verderzetten van de ondersteuning.

Om de decretale segmenteringen tegen te gaan en ten volle de ruimte te geven aan een culturele transitie op basis van digitale technologie, voorzie ik dus cultuurbreed een netwerk van belangrijke spelers en instrumenten die de stapsgewijze transitie naar het digitale tijdperk zullen faciliteren. Beslissingen die ik in het kader van het CED2017 zal nemen, worden mogelijk beïnvloed door de implementatie van de visienota 'Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk'.

Ik wil vernieuwing van o.a. de cultureel-erfgoedpraktijk onder impuls van de digitale technologie faciliteren. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is dat organisaties in staat zijn om een strategische omgang met het digitale in hun werking te verankeren. In mijn visienota 'Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk' focus ik daarom eveneens op het verhogen van de digitale maturiteit van o.a. cultureel-erfgoedorganisaties zodat ze de kennis en instrumenten kunnen aanwenden om het digitale strategisch in hun werking te integreren en te evalueren. Mijn visienota zal de basis worden voor een duidelijk en gedeeld digitaal cultureel waardenkader, waarin een balans wordt uitgewerkt tussen bv. auteursrecht en toegankelijkheid van informatie en kennis in functie van de maatschappelijke valorisatie ervan. Een harmonisatie van processen staat daarbij centraal, evenals het gebruik van een gemeenschappelijk protocol voor productie, beheer

en het beschikbaar stellen van digitale representaties enerzijds. Anderzijds wil ik initiatieven mee ondersteunen die digitale co-creatie vormgeven (vb. via Wikipedia).

Ik ben er mij van bewust dat de timing van de visienota (te) laat valt voor cultureel-erfgoedorganisaties die via het CED2017 werkingssubsidies aanvragen voor de beleidsperiode 2019-2023 en dat derhalve de principes en attitudes die daarin geponeerd worden, én de instrumenten die erin aangereikt worden, nog niet geconsolideerd zijn. Toch verwacht ik van cultureel-erfgoedorganisaties dat ze nu al in hun aanvraag laten zien hoe ze het digitale een strategische plaats geven in hun eigen werking: hoe digitale technologie ingezet wordt om de missie en de visie van de organisatie te helpen realiseren, en op welke manier het als zodanig alle facetten van de werking verbindt. Het gaat me dus zeker niet om een louter instrumentele en geïsoleerde benadering van het digitale, maar wel om een bewust maken rond en inzetten op de nodige kennis en praktijken, infrastructuur, standaardisatie en de implementatie ervan in de eigen werking om duurzaam en stapsgewijs vooruitgang te kunnen boeken. Dit geldt in het bijzonder voor cultureel-erfgoedinstellingen en voor cultureel-erfgoedorganisaties met een werking op landelijk niveau.

g. Een doordacht en transparant financieel en zakelijk beleid voeren

Anders dan voor de kunstensector, is het kenmerkend voor het cultureel-erfgoedveld dat diverse overheden zowel een cultureel-erfgoedbeleid ontwikkelen als de werking van cultureel-erfgoedorganisaties zelf dragen. Dat is in het bijzonder het geval als het gaat om het beheren van collecties in musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken. Zowel de lokale besturen als de Vlaamse overheid – en tot voor kort ook de provinciale besturen – dragen elk voor hun eigen instellingen het grootste deel van de financiering van onder meer personeels- en werkingskosten, infrastructuur en logistiek.

Echter, net zoals voor de andere culturele sectoren, ben ik ervan overtuigd dat ook cultureel-erfgoedorganisaties, naast de dotaties en subsidies van overheden, blijvend aandacht moeten besteden aan de uitbouw van de eigen financiering. Ondernemingszin veronderstelt ook proactief detecteren van en inspelen op opportuniteiten en innovatieve en alternatieve vormen van presentatie, participatie, financiering en organisatie.

Ik verwacht van erkende en gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties dat ze op zoek gaan naar en een visie hebben op mogelijke aanvullende financieringsbronnen. Cultureel-erfgoedorganisaties die een aanvraag indienen voor een aanduiding als cultureel-erfgoedinstelling of voor een indeling op landelijk niveau zullen ook beoordeeld worden op de implementatie van de resultaten hiervan. Ik wil echter niet, zoals in het Kunstendecreet, overgaan tot het inschrijven van een minimumpercentage aan eigen inkomsten. De inkomstenstructuur van cultureel-erfgoedorganisaties is daarvoor onderling te verschillend tussen musea, culturele archiefinstellingen, erfgoedbibliotheken, de organisatie die de cultureel-erfgoedwerking opneemt voor het ICE, dienstverlenende organisaties en erfgoedconvenants/-cellen. Waar het kan, moeten inspanningen geleverd worden inzake het aantrekken van private investeerders en sponsoring, het stimuleren van crowdfunding en giften, het ontwikkelen van specifieke arrangementen, het ontwikkelen en implementeren van nieuwe zakelijke modellen (bv. bij keuzes m.b.t. digitale strategie). Cultureel-erfgoedorganisaties moeten ook aandacht geven aan een gedifferentieerd prijsbeleid. Daarnaast gaat het ook om efficiënt (o.a. kostendrukkend) en effectief samenwerken, bv. via publieke, private en/of cross-sectorale initiatieven, collectiemobiliteit, langdurige bruiklenen of door het delen of gemeenschappelijk organiseren van backoffice taken (zie ook punt d). In de subsidieaanvragen zie ik ook graag inspanningen ter zake, alsook resultaten.

Elke cultureel-erfgoedorganisatie, publiek- of privaatrechtelijk, moet ook werk maken van een degelijke en transparante begroting. In de aanvragen voor project- en werkingssubsidies via het CED2017 is het in kaart brengen van de gehele opbrengsten- en kostenstructuur een blijvend aandachtspunt. Ik denk hierbij aan de inbreng in natura, de kosten die door andere partners worden gedragen, andere subsidies (bv. tewerkstellingssubsidies, Europese subsidies, …) of de versleuteling van overkoepelende of transversale diensten. Ik wil een heldere en realistische begroting waardoor het mogelijk is een aanvraag voor subsidies goed te motiveren. Het moet duidelijk zijn voor welke acties en doelstellingen de cultureel-erfgoedsubsidies van Vlaanderen worden gebruikt en wat hun plaats is in het gehele financiële plaatje van de organisatie. In het gevraagde subsidiebedrag moeten ook de nu afzonderlijk toegekende DAC- en GESCO-middelen meegenomen worden.

In de beheersovereenkomst of convenant met cultureel-erfgoedorganisaties en besturen die een dienstverlenende rol opnemen[29] wordt bepaald voor welke dienstverlening de organisatie subsidies ontvangt. In principe is deze dienstverlening goedkoper of gratis voor de kerndoelgroepen. Voor activiteiten die niet onder de beheersovereenkomst of het convenant vallen, kan betaalde dienstverlening aangeboden worden. Het kan dan gaan om maatwerk voor andere gesubsidieerde organisaties of dienstverlening aan actoren die niet behoren tot de in de beheersovereenkomst of convenant bepaalde cultureel-erfgoedgemeenschappen. Betaalde dienstverlening moet marktconform en minstens break-even zijn. Dat betekent dat alle kosten – inclusief personeels- en overheadkosten al dan niet met verdeelsleutel – doorgerekend moeten worden aan de klant. De betaalde dienstverlening moet kaderen in de opdrachten van de vzw of het bestuur in kwestie, volgens de statuten of de missie en visie.

Tot slot gelden ook voor de cultureel-erfgoedorganisaties de principes van goed bestuur, zoals vermeld in het Uitvoeringsbesluit bij het CED2017. De verderzetting van een geïntegreerd beleid omtrent goed bestuur kan een hefboom tot vernieuwing en inspiratie betekenen voor cultureel-erfgoedorganisaties en bestuursorganen. Het creëert een breder draagvlak voor de organisatie, en garandeert professionalisering en kwaliteitsbewaking en -controle. Ook stimuleert het de toegang tot een grotere pool van (private) middelen, tot relevante netwerken en tot potentiële samenwerkingsverbanden.

Het is belangrijk dat erkende en gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties blijven inzetten op professionalisering en ondernemerschap. Het management en de betrokken medewerkers moeten hiervoor over de nodige kennis, vaardigheden en instrumenten beschikken, zowel zakelijk als inhoudelijk, en die op geregelde tijdstippen actualiseren. Cultureel-erfgoedorganisaties kunnen vanaf 2018 voor eerstelijns- en tweedelijnsdienstverlening op het vlak van de zakelijke, financiële, juridische en organisatorische werking in de cultureel-erfgoedsector (o.a. zakelijk en juridisch advies, informatie over aanvullende financiering, organisatievormen, BTW, schenkings- en successierechten) terecht bij het Cultuurloket (zie Beleidslijn 6 van de conceptnota). De realisatie van het Cultuurloket als sectorbreed aanspreekpunt voor cultureel ondernemerschap is een van de vier speerpunten van mijn beleid inzake 'Aanvullende Financiering en Cultureel Ondernemerschap', waarover ik tegen de zomer van 2017 een conceptnota aan de Vlaamse Regering zal voorleggen.

[29] Cultureel erfgoedorganisaties en besturen die een dienstverlenende rol opnemen, moeten bij het aanbieden van hun dienstverlening aan derden rekening houden met de Europese concurrentieregels m.b.t. het verstrekken van staatssteun (zie hoofdstuk 5 in de Memorie van Toelichting bij het CED2017).

4. Functies uitoefenen: musea, culturele archiefinstellingen, erfgoedbibliotheken en ICE-organisatie

4.1. Een kwaliteitslabel toekennen

In navolging van de vorige decreten, kies ik ervoor om in het CED2017 het kwaliteitslabel te behouden en musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken hiervoor in aanmerking te laten komen. Het kwaliteitslabel wordt uitgereikt op basis van een internationale minimumstandaard van voorwaarden en criteria voor een professionele cultureel-erfgoedwerking.

Het hebben van een kwaliteitslabel toont aan dat het cultureel erfgoed dat deze organisaties verzamelen en herkennen, bewaren en borgen, in goede handen is, dat er zorg- en duurzaam mee omgesprongen wordt en dat het cultureel erfgoed wordt beheerd volgens de regels van de kunst. Het schept vertrouwen tegenover derden, zoals andere collectiebeherende organisaties en inhoudelijke partners (bv. schenkers, bruikleengevers, onderzoekers), cultureel-erfgoedgemeenschappen, het publiek en financiële partners (bv. sponsors, verzekeraars, andere overheden). Het geeft voor de samenleving garanties naar de toegankelijkheid en de toekomst van het cultureel erfgoed.

Het is een erkenningsinstrument voor collectiebeherende organisaties en vormt voor mij ook de voorwaarde voor het aanvragen van project- en/of werkingssubsidies via het CED2017.

4.2. Verder werk maken van een duurzame en kwaliteitsvolle uitvoering van de functies

Zoals in mijn beleidsnota Cultuur al aangegeven, is het voor deze erfgoedronde mijn absolute ambitie prioriteit te geven aan een inhaalbeweging voor de versterking van de collectiewerking en de uitvoering van de functies bij musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken.

Van de collectiebeherende organisaties verwacht ik dat ze volop en voornamelijk inzetten op een duurzame en kwaliteitsvolle uitbouw en uitvoering van alle basistaken rond hun collecties. Dit is een noodzakelijke voorwaarde voor het zorg dragen voor en doorgeven van cultureel erfgoed aan de volgende generaties. Ik verwacht ook dat ze waar relevant, de functies voor immaterieel erfgoed opnemen, en dit vanuit hun collectieprofiel. Het gaat hier over breed kijken, linken leggen tussen het materiële en het immateriële, cultureel-erfgoedgemeenschappen betrekken, participeren in het ICE-platform met het oog op kennisdeling en expertise-uitwisseling.

Op de volgende pagina's licht ik mijn accenten toe bij de functies, voor musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken. Het gaat om het systematisch, duurzaam en kwaliteitsvol wegwerken van en vooruitgang boeken t.a.v. achterstanden, maar ook de vinger aan de pols houden en inzetten op nieuwe ontwikkelingen.

a. Verzamelen en herkennen

Hier wil ik het accent leggen op het belang van systematische waardering, op basis waarvan alle andere keuzes gemaakt worden/functies gestoeld zijn. In 2017 en 2018 zet ik een deel van de huidige projectmiddelen in op impulssubsidies voor 'waardering van collecties' – proefprojecten met het oog op het ontwikkelen en in de praktijk brengen van een methodologie. Ik verwacht dat dit traject wordt verder gezet in de structurele werking van de collectiebeherende organisaties en aldus een stap is in een breder proces van onder meer collectiebeleidsplanning, collectiemobiliteit, verzamelen en ontzamelen (bv. langdurige bruiklenen teruggeven, volgens deontologie collectiestukken schenken of

verkopen aan derden, tot zelfs definitief afscheid nemen van collectiestukken). Een duurzaam collectiebeleid veronderstelt zowel een doordacht verzamel- als afstotingsbeleid. Keuzes over wat we willen bewaren zijn aan de orde. Essentieel daarbij is een doordacht collectieplan, alsook de beschikbaarheid van een instrument voor het waarderen en eventueel herbestemmen van collectiestukken. Dergelijk waarderingsinstrument overstijgt per definitie de individuele erfgoedvormers. Op langere termijn, via onderlinge afstemming, moet dit kunnen resulteren in een 'Collectie Vlaanderen'.
Versterken van collectiegericht denken gaat natuurlijk ook over collectieopbouw. Dit is niet enkel een kwestie van aankopen, maar ook van aandacht voor en inzetten op netwerking met het oog op schenkingen en legaten, overdrachten, langdurige bewaargevingen. In de conceptnota 'Aanvullende financiering en cultureel ondernemerschap' wordt dit ook meegenomen.

Het belang van registratie en inventarisatie, als basis voor de kwaliteitsvolle uitvoering van andere functies, kan niet voldoende benadrukt worden. Ik hecht dan ook veel belang aan het inhalen van achterstanden op dit vlak, niet enkel met het oog op het goed beheren van de collecties (weten wat we hebben en waar het zich bevindt) maar vooral ook met het oog op 'het zichtbaar en bruikbaar maken'.

b. Behouden en borgen

Mijn aandacht gaat uit naar de kwaliteit van de infrastructuur (analoog en digitaal). Ik weet dat de klimaatomstandigheden in heel wat collectiebeherende organisaties niet optimaal zijn. Met dank aan de provincies werd een beleid voor de verbetering van depotinfrastructuur opgestart en ook bij FARO wordt al jaren sterk ingezet op kennisopbouw en -deling rond infrastructuur. Voor de upgrade van zowel presentatie- als depotruimten wil ik nagaan wat er mogelijk is op het vlak van infrastructuurmiddelen (ook met het oog op het realiseren van klimaatdoelstellingen).

c. Onderzoeken

Ook op het vlak van onderzoek naar de verschillende betekenissen en waarden van de collecties cultureel erfgoed is een inhaalbeweging noodzakelijk, vooral met het oog op het connecteren met vandaag, op het actualiseren van de betekenissen van het cultureel erfgoed. Dit is immers de basis voor kritische reflectie, deelname aan maatschappelijke debatten, bijdragen aan nieuwe inzichten. Het draagt bij tot de positie van de organisatie als kennisinstelling. Ik hecht bijzonder belang aan de wijze waarop de resultaten en inzichten worden gedeeld, niet enkel met peers in binnen- en buitenland, met de cultureel-erfgoedgemeenschappen maar met de hele samenleving.

d. Presenteren en toeleiden

Voor het valoriseren van de collecties naar het publiek is het belangrijk dat organisaties zowel verdiepend als verbredend werken. Dit veronderstelt dat organisaties zowel toeleiden naar de collecties voor onderzoek, gebruik als hergebruik als dat ze de collecties breed toegankelijk maken door verschillende vormen van presentatie. Bijzondere aandacht dient daarbij te gaan naar het bereiken van moeilijk bereikbare of nog niet-bereikte doelgroepen.

Voor het in kaart brengen van het publiek zijn zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens van belang. Voor musea blijven de klassieke museumbezoekers cruciaal: de bezoekers van de vaste en tijdelijke presentaties. Hiervoor wil ik dan ook een aantal kwantitatieve criteria opnemen in het Uitvoeringsbesluit bij het CED2017, zonder hierbij de aard van de collectie en de ligging van het museum uit het oog te verliezen. Voor

cultureel-archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken wil ik dat ze samen inzetten op het uniform in kaart brengen van de raadplegers van de collecties, om de vergelijkbaarheid van de gegevens te verhogen.

Collectiebeherende organisaties bereiken en vernieuwen hun publiek evenwel steeds vaker ook op andere manieren: bijvoorbeeld via ingrepen binnen en buiten de muren, door het digitaal beschikbaar maken van collecties en door digitale presentaties, via sociale media, door samenwerkingen met andere partners. Het is belangrijk dat ook deze manieren van presenteren en toeleiden in de aanvragen voldoende duidelijk tot uiting komen. Ook hier wil ik bekijken hoe deze manieren van presenteren en toeleiden op een meer uniforme manier in kaart kunnen worden gebracht.

Voor een kwalitatief zicht op het bereikte publiek is ten slotte publieksonderzoek erg belangrijk. Zoals ik al aangaf in mijn beleidsnota, kunnen hier nog heel wat stappen gezet worden. Verbreding en verdieping van het bereik, gebaseerd op publieksonderzoek, is dan ook een belangrijke prioriteit voor de volgende beleidsperiode.

e. Participatie

Het begrip participatie lichtte ik reeds uitvoerig toe. Het is nu terecht benoemd als een afzonderlijke functie, maar het is niet altijd nieuw in activiteiten. Ik vind het belangrijk dat organisaties hierover een visie ontwikkelen, dat ze voor de uitvoering van alle basistaken kijken waar ze cultureel-erfgoedgemeenschappen kunnen betrekken – met bijzondere aandacht voor vrijwilligers en specifieke doelgroepen. Deze functie zou, net als het digitale, aanwezig moeten zijn doorheen de uitvoering van de andere functies. Ik verwacht van de cultureel-erfgoedinstellingen dat ze hierin voorbeeldig werken, niet alleen internationaal maar op alle niveaus. Ook van organisaties op landelijk niveau verwacht ik dat ze ook kleinere actoren meenemen in dit verhaal via begeleiding.

4.3. Toelichting bij artikel 48: op zichzelf staande cultureel-erfgoedwerking

In de ontwerpfases van het CED2017 werden zowel door de SARC, de sector (OCE) als de commissie Cultuur, vragen gesteld bij het waarom en de gevolgen van artikel 48 in het decreet. Zoals uitdrukkelijk door de sector gevraagd, heb ik de beslissing genomen om de indeling en werkingssubsidies aan collectiebeherende organisaties ook open te stellen voor erfgoedbibliotheken met een kwaliteitslabel. Ik vind dit overigens een logische keuze vanuit de focus op cultureel-erfgoedorganisaties.

De randvoorwaarde die in artikel 48 werd ingeschreven, is een pragmatische beleidskeuze, die ook genomen is vanuit financiële overwegingen. De sector heeft reeds geruime tijd nood aan een financiële inhaalbeweging. Deze is moeilijk te realiseren indien er een bijkomende financiële verantwoordelijkheid moet opgenomen worden voor de structurele ondersteuning van werkingen waarvoor de hoofdverantwoordelijkheid ligt bij een ander beleidsdomein. Voor de indeling en daaraan verbonden werkingssubsidies heb ik de keuze gemaakt nu te focussen op de financiering van cultureel-erfgoedorganisaties met een kwaliteitslabel waar collectiewerking de kerntaak en hoofdzaak is. Het gaat over het beschikken over een afzonderlijke, op zichzelf staande cultureel-erfgoedwerking die geen onderdeel is van een andere werking die uitgevoerd wordt binnen dezelfde organisatie in het kader van een omvangrijkere kerntaak van deze organisatie.

Voor alle duidelijkheid: ik maak hierbij abstractie van de inrichtende macht. Om in te schatten of er al dan niet een afzonderlijke cultureel-erfgoedwerking aanwezig is, zijn volgende elementen richtinggevend: het beschikken over een duidelijk aantoonbare collectie cultureel erfgoed (die haar 'eerdere gebruik' in de samenleving, bv. onderwijskundig, bestuurlijk, als gebruiks- of bedrijfsvoorwerp heeft 'verloren'), het

uitvoeren van de functies en daaraan verbonden de nodige infrastructuur, het beschikken over afzonderlijk personeel, een afzonderlijke financiering en voldoen aan de criteria van het CED2017.

Via artikel 94 van het CED2017 maakte ik het door middel van een overgangsbepaling mogelijk dat stadsarchieven die door de provincies werden ingedeeld bij het regionale niveau[30] en vandaag reeds worden gesubsidieerd, deze subsidie behouden tot de nieuwe beleidsperiode voor cultureel-erfgoedconvenants (vanaf 2021). Nadien kan deze regionale werking gecontinueerd worden via de erfgoedconvenants en wordt zo het potentieel van deze organisaties blijvend benut. Op deze wijze geef ik een duidelijk signaal over de noodzaak van een bovenlokale, minstens regionale cultureel-erfgoedwerking en betekenis van deze organisaties.

Zoals reeds gezegd, ligt onze eerste zorg bij de budgettaire gevolgen: niets beloven dat je in de huidige context niet kan waarmaken. Een inhaalbeweging voor de versterking van de uitvoering van de functies door musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken, blijft een prioriteit die ook door de commissie Cultuur werd bevestigd.

Ik wil hiermee op geen enkele wijze afbreuk doen aan de waardering voor de wijze waarop vele actoren verantwoordelijkheid opnemen voor hun cultureel erfgoed. Integendeel, ik denk dat we hiermee vandaag duidelijk maken dat cultureel erfgoed een transversale materie is, waar we allen gezamenlijk een bijdrage aan leveren. Een aantal erg waardevolle collecties, sommige ook met topstukken ondersteund via het topstukkendecreet, bevindt zich immers in dergelijke organisaties.

Daarom wil ik er toch ook nog op wijzen dat deze organisaties in aanmerking blijven komen voor de toekenning van een kwaliteitslabel en daardoor ook voor projectsubsidies via het CED2017.

4.4. Werkingssubsidies voor een ICE-organisatie

Ik heb ervoor gekozen om de specifieke zorg voor en omgang met immaterieel cultureel erfgoed een volwaardige plek te geven in het CED2017. Er blijft immers de nood bestaan aan een organisatie die op landelijk niveau de cultureel-erfgoedwerking opneemt voor immaterieel cultureel erfgoed en zowel cultureel-erfgoedorganisaties als -gemeenschappen in Vlaanderen begeleidt in de immateriële benadering van cultureel erfgoed. De vijf domeinen zoals opgenomen in de UNESCO-conventie 2003 geven richting, maar zijn geen eindige lijst:

- Verhalen en taalvariaties;
- Immaterieel cultureel erfgoed binnen het kunstenveld;
- Sociale praktijken, rituelen en feesten;
- Kennis over en praktijken verbonden met de natuur en het universum;
- Kennis verbonden met ambachten en vakmanschap.

De afgelopen jaren groeide een netwerk van cultureel-erfgoedorganisaties rond de kennisopbouw over en de ondersteuning van erfgoedgemeenschappen voor de borging van immaterieel cultureel erfgoed. Ik reken erop dat dit netwerk constructief samenwerkt met de ICE-organisatie, die de werkzaamheden van het netwerk coördineert. Ik verwacht ook dat dit netwerk verbreedt. Voor het domein 'verhalen en taalvariaties' neemt momenteel geen enkele actor binnen het netwerk een aparte rol op. Ik zie hier ook geen ruimte voor een aparte dienstverlenende rol op landelijk niveau. Ik verwacht wel van de

[30] Vandaag zijn de stadsarchieven Mechelen en Ieper ingedeeld bij het regionale niveau.

ICE-organisatie dat zij, indien er binnen de sector behoefte aan zou zijn, dit domein van 'verhalen en taalvariaties' op zich neemt en coördineert.

De ICE-organisatie voert een duurzaam borgingsbeleid in samenspraak met cultureel-erfgoedgemeenschappen en erfgoedorganisaties. Tegelijk zet ze in op sensibilisering voor immaterieel cultureel erfgoed, op kennisdeling, opvolging en ontwikkeling van methodieken en praktijken en op samenwerking en netwerking op landelijk en internationaal niveau. Ik wil dan ook dat deze organisatie met haar werking en netwerken de voortrekkersrol die Vlaanderen internationaal heeft op vlak van ICE-beleid mee blijft vormgeven.

Ik merk dat sommige collectiebeherende organisaties nog zoekend zijn hoe ze invulling kunnen geven aan een immateriële benadering van hun collecties en naar het betrekken van cultureel-erfgoedgemeenschappen in alle aspecten van hun werking. De ICE-organisatie kan hier een actieve rol spelen in het bewustmaken, inspireren en aanleveren van methodieken.

In de ondersteuning van lokale erfgoedgemeenschappen is een diepgaande één op één benadering geen haalbare kaart. Van de ICE-organisatie verwacht ik in eerste instantie dat ze instrumenten en methodieken ontwikkelt en aanbiedt waarmee anderen aan de slag kunnen. Ik vind het ook belangrijk dat de ICE-organisatie zoekt naar manieren om acties te ontwikkelen en vorm te geven waarin culturele diversiteit en de relatie met andere beleidsdomeinen zijn opgenomen. Ik besef dat dit niet vanzelfsprekend is. Mogelijk kan het een optie zijn om dit in eerste instantie stapsgewijs via projectsubsidies te ontwikkelen.

De ICE-organisatie beheert, modereert en actualiseert, samen met anderen, reeds jaren het ICE-platform, de interactieve databank en website. Centraal hierin staan voor mij de noden en behoeften van de diverse gebruikers en doelgroepen van het platform. In de actualisering van het platform dient deze organisatie rekening te houden met enerzijds de evaluatie van en verbeterpunten voor het bestaande platform en anderzijds met de nieuwe inzichten uit de actualisering van mijn ICE-beleid (apart visietraject).

4.5. Aanduiding van cultureel-erfgoedinstellingen

Naar analogie met de kunstinstellingen, kunnen grote collectiebeherende organisaties met een cultureel-erfgoedwerking op een internationaal niveau aangeduid worden als cultureel-erfgoedinstelling. Alle soorten collectiebeherende organisaties (musea, culturele archiefinstellingen, erfgoedbibliotheken) komen hiervoor in aanmerking.

De categorie 'cultureel-erfgoedinstellingen' mag niet louter een prestigetitel zijn, maar omvat een groep van organisaties die toonaangevend zijn op het vlak van kwaliteit van de cultureel-erfgoedwerking en van management, met specifieke doelstellingen, complementair aan andere actoren. Met de uitbouw van een beperkte groep van cultureel-erfgoedinstellingen wordt het cultureel-erfgoedveld versterkt met een aantal sterke en duurzame collectiebeherende organisaties die – van internationaal tot lokaal niveau – een bijzondere rol opnemen en zich wat hun expertise en praktijk betreft aan een internationale benchmark kunnen meten. Die uitstraling is belangrijk voor het hele cultureel-erfgoedveld. Ik wil hierbij ook nog eens benadrukken dat de cultureel-erfgoedinstellingen zich ten dienste moeten stellen van het brede cultureel-erfgoedveld, en de kleinere organisaties moeten ondersteunen. De voorwaarden en criteria staan vermeld in het CED2017 en worden verder geconcretiseerd in het bijhorende Uitvoeringsbesluit.

De aanduiding als cultureel-erfgoedinstelling geldt voor onbepaalde duur, maar kan ingetrokken worden wanneer niet meer voldaan is aan de criteria. Vlaanderen gaat t.a.v. deze instellingen een grotere verantwoordelijkheid opnemen en voorziet een substantiële subsidiëring. Het is echter niet de bedoeling dat dit ten koste gaat van het 'brede veld'. Het fijnmazig netwerk van organisaties in de sector vind ik erg waardevol en zal bij de uitvoering van het decreet erkend worden. Mijn uiteindelijke beleidskeuze zal dan ook ingegeven zijn door een streven naar een evenwicht tussen meer focus op grootschaligheid en het internationale netwerk enerzijds en een fijnmazige structuur in heel Vlaanderen anderzijds.

Conform het Uitvoeringsbesluit bij het CED2017 worden KMSKA en M HKA als Instellingen van de Vlaamse Gemeenschap[31] met internationale ambitie en reeds een substantiële subsidiëring door de Vlaamse overheid, automatisch aangeduid als cultureel-erfgoedinstelling. Dit betekent dat de lat hoog ligt, en dat ze beide de functies moeten uitoefenen op een internationaal niveau. De wijze waarop ze de cultureel-erfgoedwerking uitvoeren, geldt als voorbeeld naar andere actoren in het cultureel-erfgoedveld. Zoals in mijn beleidsnota Cultuur gesteld, wil ik het KMSKA en het M HKA, uitbouwen als expertisecentra en motoren voor een inhaalbeweging in het Vlaamse erfgoed- en museumveld. Ik verwacht dan ook dat ze nauw samenwerken met een breed netwerk van museale en andere partners op internationaal, landelijk, regionaal en lokaal niveau. Zoals aangegeven in mijn beleidsbrief Cultuur 2016-2017 (SD 9.2.) verwacht ik ook een nauwere afstemming en samenwerking tussen beide instellingen inzake hun collectie- en tentoonstellingsbeleid, zoals dit nu al sporadisch gebeurt, maar ook op het vlak van hun backoffice werking. Dit kan gaan over alle aspecten van cultureel-erfgoedwerking.

Een instelling van de Vlaamse Gemeenschap met een verzelfstandigde rechtspersoon zal voor de uitvoering van de cultureel-erfgoedwerking wel geëvalueerd worden in functie van de toekenning van de dotatie. Dit betekent dat het M HKA eind 2018 een nieuw beleidsplan moet indienen, dat geadviseerd zal worden. Voor het KMSKA zal dit pas in een volgende erfgoedronde kunnen gebeuren. Het KMSKA is op dit ogenblik nog een onderdeel van het departement (DAB-structuur).

Beide instellingen werken op dit ogenblik aan een nieuwe toekomstvisie. Het KMSKA werkt toe naar de heropening van het museum in 2019, na een complete renovatie en restauratie van het gebouw. Niet enkel de collectiewerking, veruitwendigd in de presentatie van de collecties en de programmatie, maar ook de organisatie zelf moet zich volledig herdenken. Op dit ogenblik wordt werk gemaakt van een verzelfstandigde rechtspersoon, een businessplan en een nieuwe personeelsstructuur. De ambitie van het KMSKA ligt op een internationaal niveau, met een bezoekerspotentieel van minstens 300.000 bezoekers.

Het M HKA wil ik verder laten uitgroeien tot een volwaardig Vlaams hedendaags kunstmuseum op internationaal niveau. Vandaag wordt, met investeringsmiddelen vanuit Toerisme en vanuit Cultuur, de laatste hand gelegd aan een permanente collectiepresentatie van sleutelwerken, naast ruimte voor tijdelijke tentoonstellingen. Tegelijk wordt een basisinfrastructuur ingericht voor beeldende kunstarchieven (o.a. depot). Dit laatste in het kader van mijn opdracht aan het M HKA om een kerninstrument voor beeldende kunstarchieven uit te bouwen, als dienstverlenende rol op landelijk niveau, met bijzondere aandacht voor kunstenaarsestates. M HKA bouwde hierrond reeds expertise op met het project Panamarenko (huis en archief) en de samenwerking met de nalatenschappen van Bernd Lohaus en Philippe Vandenberg. Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen wordt een centrale hub voor de gedistribueerde zorg voor kunstarchieven in

[31] De Vlaamse Gemeenschap is hier zelf de inrichtende macht.

publiek en privaat beheer. Het biedt daartoe de nodige diensten aan archiefvormers en beheerders van nalatenschappen en brengt het archiefpotentieel en expertises in kaart. Het Centrum stimuleert maximaal decentraal beheer, op grond van openbare en privé-engagementen en heeft een eigen depot voor een aantal sleutelarchieven. Het richt zich eveneens op de publieke ontsluiting van archieven zodat de kunstwereld in Vlaanderen beter gedocumenteerd en gevaloriseerd kan worden. M HKA realiseert deze opdracht vanuit een netwerk met andere cultureel-erfgoedorganisaties met een expertise inzake kunstenaarsarchieven en kunstenaarsestates.
Daarnaast werd een infrastructurele studieopdracht uitgeschreven voor een toekomstig Vlaams hedendaags kunstmuseum met o.a. aandacht voor de benodigde technische infrastructuur, oppervlakte en locatiescenario's. Deze infrastructurele studieopdracht wordt voor de zomer afgerond, en moet resulteren in concrete beslissingen (o.a. budgetopmaak, locatiekeuze, architectuurwedstrijd). Het M HKA bevindt zich met zijn huidige werking en infrastructuur dus in een tussenfase. Ook daar ligt de ambitie op een internationaal niveau, met een bezoekerspotentieel van minstens 100.000 bezoekers.

5. Dienstverlenende rollen opnemen: werkingssubsidies landelijk en regionaal

5.1. Dienstverlenende rol op landelijk niveau

a. Situering en regietraject administratie

Met het CED2017 continueer ik de uitbouw van een netwerk van landelijke dienstverlenende actoren die expertise ontwikkelen, uitwisselen en delen ter versterking van de cultureel-erfgoedwerking in alle maatschappelijke domeinen in Vlaanderen. De nood aan gespecialiseerde erfgoedexpertise en ondersteuning blijft immers nog steeds groot, bij grotere maar vooral ook bij kleinere cultureel-erfgoedvormers, -beheerders en -gemeenschappen binnen en buiten het cultureel-erfgoedveld.

Door de subsidielijnen m.b.t. het opnemen van een dienstverlenende rol op landelijk niveau uit het CED2012 (zie deel 3 punt 1) te integreren binnen één deelinstrument, wil ik de veldtekening vereenvoudigen en de dienstverlenende rol duidelijker definiëren en benoemen als volwaardig onderdeel van cultureel-erfgoedwerking. Ik wil daarom ook collectiebeherende organisaties hiervoor apart (bovenop hun werkingssubsidies voor het uitoefenen van functies) honoreren indien ze de inspanning leveren om hier via een afzonderlijke cel extra op in te zetten (zie punt c).

In het participatieve traject dat voorafging aan mijn conceptnota, vroeg de sector naar een regisseur voor de verdere uitbouw van het dienstverlenend cultureel-erfgoednetwerk. Ik gaf mijn administratie de opdracht tot een regietraject dat liep van de zomer 2016 tot februari 2017. Tijdens dit regietraject werd aan de cultureel-erfgoedorganisaties gevraagd om de erfgoednoden in kaart te brengen, mogelijke dienstverlenende rollen te definiëren en te kijken waar complementariteit, samenwerking of afstemming mogelijk zijn. Deze oefening werd grondig geanalyseerd door mijn administratie, wat de basis vormde voor 'open' gesprekken tussen de betrokken organisaties en de administratie, alsook voor verder overleg en mogelijke afstemming tussen potentiële partners. Doel van het regietraject was om op de meest efficiënte en effectieve manier de cultureel-erfgoedbeheerders te ondersteunen en erfgoednoden te lenigen. Het uitgangspunt hierbij was gekend: een inhoudelijke en financiële versnippering vermijden en de slagkracht van de sector waar mogelijk vergroten.

Aandachtspunten in dit regietraject waren dan ook schaalvergroting en krachtenbundeling. Het is niet de bedoeling dat dezelfde dienstverlening wordt aangeboden door meerdere actoren die los van elkaar werken. De draagkracht en schaalgrootte van organisaties, en de mate waarin deze kunnen worden versterkt,

werden in het regietraject kritisch onder de loep genomen. De thema's of specialisaties waarrond dienstverlening wordt aangeboden, worden best zoveel mogelijk gebundeld tot een coherent geheel. Wanneer de draagkracht en de schaalgrootte van organisaties daarom vragen, of waar inhoudelijke werkterreinen nauw bij elkaar aansluiten, werd in de regiegesprekken aangemoedigd tot samenwerking, geïntegreerde werking of fusie. Naar analogie met Kunsten wil ik een fusie honoreren met een fusiebonus.

Zoals ik reeds meermaals heb gezegd, is dit traject géén voorafname op een subsidiebeslissing, maar de resultaten ervan (bv. belang van draagkracht, schaalgrootte, krachtenbundeling, inhoudelijke prioriteiten) zullen de beleidsbeslissingen wel mee onderbouwen.

b. Algemene kenmerken van een dienstverlenende rol op landelijk niveau

Het CED2017 bevat geen vooraf bepaalde lijst van rollen waarop kan worden ingetekend. Bovendien laat de definiëring van een rol een brede waaier aan invullingen toe. Zo behoud ik de openheid om in te spelen op bestaande noden, maar ook op nieuwe evoluties of ontwikkelingen in het veld. Tegelijk blijft mijn uitgangspunt dat per dienstverlenende rol op landelijk niveau slechts één organisatie of één structureel samenwerkingsverband ondersteund wordt.

Zowel collectiebeherende als andere, 'afzonderlijke' organisaties kunnen werkingssubsidies aanvragen voor het opnemen van een dienstverlenende rol op landelijk niveau. Allebei moeten ze aan de algemene kenmerken voldoen. Het opnemen van een rol gebeurt steeds op basis van een bepaalde expertise[32]. Verderop specifieer ik een aantal aandachtspunten voor elk van hen.

Met werkingssubsidies voor het opnemen van een dienstverlenende rol, wil ik een 'naar buiten gerichte' blik stimuleren bij cultureel-erfgoedorganisaties. Een rol wordt niet opgenomen ter versterking van de eigen werking of de eigen netwerking (inherent aan een werking binnen een fijnmazig netwerk). Het doel is om de zorg voor en omgang met cultureel erfgoed bij tal van cultureel-erfgoedactoren en niet-professionele erfgoedbeheerders en -gemeenschappen in diverse maatschappelijke domeinen te versterken en ondersteunen.

Wie een dienstverlenende rol op landelijk niveau wil opnemen en daarvoor werkingssubsidies aanvraagt, moet inspelen op een aantoonbare, duidelijk afgebakende, complexe of grootschalige cultureel-erfgoednood in Vlaanderen. De doelgroep moet voldoende breed zijn (zowel professionele als niet professionele actoren binnen en buiten het cultureel-erfgoedveld) en een voldoende omvang kennen. Ik vind het belangrijk dat thema's of specialisaties waarrond dienstverlening wordt aangeboden zoveel mogelijk gebundeld worden – op een voldoende 'hoog' niveau. Daarnaast moet er sprake zijn van voldoende kritische massa die de dienstverlening 'afneemt'. Voor niches zie ik dus geen ruimte voor een afzonderlijke dienstverlenende rol. Er moet m.a.w. een draagvlak voor de beoogde dienstverlenende rol zijn. Bij de beleidsplanning verwacht ik een noden- en behoefteanalyse waarbij de cultureel-erfgoedgemeenschappen betrokken zijn en waarbij ook afgestemd wordt met actoren op het lokale en regionale niveau.

De expertisedeling en dienstverlening worden proactief opgenomen. Ik verwacht dus dat wie een rol opneemt zowel vraag- als aanbodgericht werkt.

De dienstverlenende organisatie is een knooppunt van kennis en expertise, die ze actief uitbouwt en ontwikkelt. Dit betekent ook dat de dienstverlening zich inschakelt in een

[32] Voor meer algemene toelichting bij 'rol', zie eerder bij deel 3 punt 1.

netwerk**,** dat de organisatie m.a.w. oog heeft voor verwante kennis en expertise die aanwezig is bij spelers binnen en buiten het cultureel-erfgoedveld, ook op het lokale en regionale niveau. Uiteraard behoort het tot de taken om internationale evoluties op te volgen, hieraan mee te werken, kennis terug te koppelen en toepasbaar/inzetbaar te maken in het veld. Deze manier van werken vergt dan ook specifieke competenties, onder meer inzake bemiddeling, (het faciliteren van) netwerking en coördinatie. De opbouw en doorstroming van kennis en expertise én de actieve begeleiding en ondersteuning van erfgoedbeheerders, -vormers en -gemeenschappen staan centraal. Ik verwacht dat de organisatie hierover een visie heeft, een doelgroepenbeleid en stakeholdersmanagement ontwikkeld heeft en dat ze in haar aanvraag aangeeft wat dit voor haar werking betekent.

c. Specifieke aandachtspunten voor collectiebeherende organisaties die een dienstverlenende rol op landelijk niveau willen opnemen

Musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken kunnen nu binnen het CED2017 bijkomend een dienstverlenende rol opnemen op landelijk niveau. Dit is niet verplicht. Hun kerntaak blijft de collectiewerking op basis van de vijf functies. Het is geen evidentie om, naast de eigen collectiewerking, in te spelen op de verwachtingen en noden van cultureel-erfgoedbeheerders, -vormers en -gemeenschappen die niet over de nodige expertise beschikken, en dus om vraag- en aanbodgericht te werken. Velen doen dit enkel receptief – op vraag – omdat het vandaag aan middelen en menskracht ontbreekt.

Ik wil de kans bieden om hierop in te tekenen. De eerstvolgende subsidieronde beschouw ik als een 'proef' of testfase. Ik zet in op brede thematische domeinen of dienstverlening rond grote noden. Uit het regietraject komt een beperkt aantal nieuwe dienstverlenende rollen die door een collectiebeherende organisatie wordt aangeboden. Door deze rol nu afzonderlijk te benoemen en te honoreren, worden de aanwezige expertise en dienstverlening ten aanzien van derden ook voor deze organisaties duidelijker gevaloriseerd. Er zijn echter hoge verwachtingen aan verbonden, die zullen moeten worden ingelost. Daarom geef ik onderstaande specifieke aandachtspunten mee die in de gesprekken aan bod kwamen.

Indien een collectiebeherende organisatie een landelijke dienstverlenende rol wil opnemen, en er een afzonderlijke werkingssubsidie voor aanvraagt, is het evident dat deze gelinkt is aan de aanwezige competenties en expertise in de organisatie. Een dienstverlenende rol vertrekt dus vanuit de kracht/sterkte van een organisatie. Uiteraard beschikt elke collectiebeherende organisatie over (collectiegebonden) expertise. Het louter optreden als vraagbaak, de sporadische expertisedeling met de cultureel-erfgoedgemeenschappen of -beheerders, en/of de samenwerking en netwerking tussen collega-instellingen volstaan echter niet als 'rol' in de context van het decreet. Deze aspecten – inherent aan collectiewerking – zijn zeer waardevol, maar worden mee ondersteund binnen de werkingssubsidie voor het uitvoeren van de functies.

Cruciaal is dat een dienstverlenende rol de normale uitoefening van de functies overstijgt. Deze staat niet ten dienste van de eigen (collectie)werking (bv. met het oog op verwerving), maar heeft in eerste instantie de versterking van de cultureel-erfgoedwerking bij andere actoren tot doel. Dit vraagt om een naar buiten gerichte blik, een neutrale positie, flexibiliteit, de nodige competenties inzake bemiddeling en faciliteren en vertrouwen in de werking.

Met het oog op een afzonderlijke werkingssubsidie, en om deze (bijkomende) opdracht zichtbaar te maken in de organisatie, verwacht ik een afzonderlijke cel die instaat voor de uitvoering en coördinatie van de dienstverlening naar het brede veld. Deze cel heeft

een duidelijk onderscheiden inhoudelijke, financiële en personele inzet, die voortbouwt op de eigen expertise en/of die van de andere partners in het netwerk. De subsidieaanvraag voor de dienstverlenende rol is een onderdeel van de aanvraag die wordt ingediend voor de collectiebeherende functies. De dienstverlenende rol moet daarin apart toegelicht en begroot worden. Uiteraard bepalen de kwaliteit van een aanvraag én de aard van de rol de hoogte van een subsidiebedrag. Ik wil wel het engagement nemen om hiertegenover minstens 1 VTE met een werkingsbudget te plaatsen. De middelen die aan een collectiebeherende organisatie worden toebedeeld, zullen 'geoormerkt' zijn voor het uitvoeren van de rol.

d. Specifieke aandachtspunten voor 'afzonderlijke' organisaties die een dienstverlenende rol op landelijk niveau willen opnemen

Daarnaast blijft het mogelijk dat een dienstverlenende rol wordt opgenomen door een niet collectiebeherende, 'afzonderlijke' organisatie, al dan niet vanuit een fusie of structureel samenwerkingsverband. Ik verwacht immers een voldoende schaalgrootte, minstens een landelijke reikwijdte en een duidelijke meerwaarde, rekening houdend met de omvang van noden en de slagkracht van een organisatie die nodig is om een kwaliteitsvolle dienstverlening aan te bieden. Dit om versnippering van dienstverlening en versplintering in kleinere niches tegen te gaan.

Sommige organisaties hebben al de opdracht meegekregen om op vlak van samenwerking en positionering een denkoefening op het vlak van fusievorming op te starten. Dit geldt voor Heemkunde Vlaanderen en Familiekunde Vlaanderen (beide dienstverlenend naar een brede achterban van waardevolle vrijwilligerswerkingen rond thema's die gelijkaardige expertise vragen) en voor Resonant en Firmament (beide actief rond podiumkunsten- en muzikaal erfgoed).

Voor andere organisaties is het zoeken naar een verbreding of heroriëntering van hun werking. Dit geldt voor de Vlaamse Kunstcollectie (VKC) en Contemporary Art Heritage Flanders (CAHF), beide nu vooral gericht op de versterking van de werking van een beperkte groep musea met oog op internationale profilering van de kunstcollecties. Archiefbank Vlaanderen en (in beperktere mate) de Vlaamse Erfgoedbibliotheek richten zich vandaag al tot een bredere doelgroep. Enkele organisaties hebben nu een beperkte schaalgrootte en maken bij voorkeur de oefening of en in welke mate ze – al dan niet samen met anderen – aansluiting vinden bij de inhoudelijke prioriteiten die ik in punt f meegeef. Slechts indien organisaties buiten de inhoudelijke prioriteiten om voldoende de noodzaak beargumenteren en aantonen, én een kwaliteitsvol dossier voorleggen, kan ik in een uitzonderlijk geval een afwijking overwegen.

e. Organisatorisch: aandachtspunten bij een dienstverlenende rol vanuit partnerschap

Een fusie is duidelijk: daar gaan twee of meer organisaties samenwerken in een nieuwe of vanuit één bestaande structuur. Daarnaast is het ook mogelijk dat een dienstverlenende organisatie en een collectiebeherende organisatie samengaan en dat de dienstverlenende rol wordt aangevraagd vanuit de collectiebeherende organisatie.

Wanneer echter een dienstverlenende rol wordt opgenomen vanuit een partnerschap met meerdere organisaties, moet één organisatie optreden als aanvrager. Deze organisatie draagt de inhoudelijke en financiële verantwoordelijkheid. In een dergelijk structureel samenwerkingsverband opereren actoren die complementair zijn aan elkaar en/of elkaar nodig hebben om de geïdentificeerde noden van cultureel erfgoed, cultureel-erfgoedbeheerders, -vormers en -gemeenschappen aan te pakken.

Tussen deze actoren wordt duidelijk afgesproken wie welke expertise, mensen en middelen inbrengt en wie welke (deel)taken op zich neemt. In een schriftelijke overeenkomst wordt zowel de inbreng als de taakverdeling, en de verdeling van mensen en middelen vooraf afgesproken. Een partnerschap betekent dat iedere partij een meerwaarde inbrengt. Het is geen middel om bijkomende subsidiemiddelen te verwerven ter versterking van de eigen (collectie)werking.

f. Inhoudelijke prioriteiten voor het aanvragen van werkingssubsidies voor het opnemen van een dienstverlenende rol op landelijk niveau

Het CED2017 laat de invulling van een dienstverlenende rol op landelijk niveau open. Inspelend op de vraag naar regie en de resultaten van de bevraging en de gesprekken, wil ik voor de komende beleidsperiode de prioritaire inhoudelijke noden benoemen waarrond een landelijke dienstverlening ontwikkeld kan worden. Ik maak hierbij een onderscheid tussen thematische erfgoednoden/rollen, erfgoedtechnische of funtiegerichte erfgoednoden/rollen en erfgoednoden vanwege/rollen t.a.v. een deelsector. Het merendeel van de prioritaire erfgoednoden is wel eerder thematisch van aard.

Wat de thematische erfgoednoden betreft, zie ik voor de komende jaren volgende prioriteiten: agrarisch en industrieel erfgoed, ambachten, heemkunde en familiekunde (lokale geschiedenis en genealogie), erfgoed van alledag, onderwijserfgoed, religieus erfgoed, migratie-erfgoed en kunstenerfgoed met bijzondere aandacht voor beeldende kunstarchieven en kunstenaarsestates, architectuur- en vormgevingserfgoed en podiumkunsten en muzikaal erfgoed.

Op erfgoedtechnisch vlak focus ik op volgende rollen: cultureel erfgoedwerking in het digitale tijdperk/digitaal erfgoed en de promotie van cultureel erfgoed.

Tot slot leg ik volgende accenten wat betreft de rollen t.a.v. een deelsector: databank private archieven, erfgoedbibliotheken en voor musea: beeld- en databeleid.

Deze inhoudelijke prioriteiten zullen meespelen in de beoordeling van en de beslissing over de aanvragen voor werkingssubsidies voor het opnemen van een landelijke dienstverlenende rol. Uiteraard blijft de kwaliteit van de aanvraag doorslaggevend om te bepalen of en in welke mate een landelijke dienstverlenende rol zal worden gehonoreerd voor vijf jaar. Sommige rollen worden opgenomen vanuit een collectiebeherende organisatie, andere vanuit een afzonderlijke organisatie. Daar waar de slagkracht van de huidige spelers in het cultureel-erfgoedveld met een expertise inzake een bepaald thema te beperkt is, verwacht ik uitdrukkelijk dat diverse actoren samen een geïntegreerde werking uitbouwen.

5.2. Dienstverlenende rol op regionaal niveau voor lokale besturen en de VGC

De ondersteuning van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS), de kunststeden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) via het instrument van de cultureel-erfgoedconvenants blijft mogelijk in het CED2017. Hiermee wil ik de verbinding maken tussen het lokale, het regionale en het Vlaamse niveau en het fijnmazig netwerk, zoals dat tot hiertoe vorm kreeg, verder ontwikkelen. Om in lijn te blijven met de bestuurlijke veranderingen en de nieuwe veldtekening, wordt dit in het CED2017 ingeschreven als werkingssubsidies voor het opnemen van een dienstverlenende rol op regionaal niveau. Doelstelling is de ondersteuning van het aanwezige cultureel erfgoed en de cultureel-erfgoedwerking bij cultureel-erfgoedbeheerders en -gemeenschappen op het grondgebied van het IGS.

De kunststeden Antwerpen, Gent, Brugge, Leuven en Mechelen komen in aanmerking, ofwel eveneens vanuit een IGS, ofwel voor het opnemen van de dienstverlenende rol op regionaal niveau vanuit een collectiebeherende organisatie op het grondgebied. De afwijkende regeling vanuit die steden geldt omwille van de hoge aanwezigheid van cultureel erfgoed op het grondgebied. Ik vind het evenwel belangrijk dat ook zij inzetten op ondersteuning van actoren in de bredere regio.

Voor de VGC is het ontwikkelen van een depotbeleid op het grondgebied een bijkomende doelstelling, die haar oorsprong vindt in het CED2008.

Voor de dienstverlenende rollen op regionaal niveau is een andere timing in het CED2017 ingeschreven dan voor de rest van de cultureel-erfgoedsector. De eerstvolgende keer dat IGS en de VGC een aanvraag moeten indienen is respectievelijk voor de beleidsperiode 2021-2026 en 2021-2025. De beslissing over de dienstverlenende rollen op regionaal niveau komt dus toe aan de volgende Vlaamse Regering. In deze visienota zullen de prioriteiten voor de subsidieronde voor de dienstverlenende rollen op regionaal niveau bijgevolg beperkt gehouden worden. Het is dan ook belangrijk om in de beleidsnota Cultuur 2020-2024 voldoende aandacht te schenken aan deze prioriteiten.

Voorwaarde tot de subsidiëring van IGS, blijft in de eerste plaats de aanwezigheid van voldoende cultureel erfgoed en cultureel-erfgoedbeheerders die een afzonderlijke dienstverlenende rol verantwoorden.

Daarnaast geldt een werkingsgebied dat tenminste 85.000 inwoners omvat. Deze voorwaarde wordt ingeschreven met het oog op voldoende schaalgrootte voor de cultureel erfgoedwerking. Een uitzondering geldt enkel wanneer het IGS samenvalt met het werkingsgebied van een erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst. Er zijn immers veel raakvlakken tussen het onroerend- en het cultureel-erfgoedbeleid. Ik pleit voor afstemming op basis van een duidelijke taakverdeling. Samenwerking zal efficiëntiewinst opleveren, maar vooral ook een meerwaarde betekenen, bv. voor een gedeeld depotbeleid.

De cultureel-erfgoedcel is hierin de coördinerende en/of de initiërende actor. Zij speelt een cruciale rol in het vergroten van het maatschappelijke draagvlak voor dikwijls minder bekend cultureel erfgoed. Ik verwacht hier, zoals elders, dat er stappen vooruit gezet worden op vlak van cultureel-erfgoedwerking, vooral inzake de zorg voor en omgang met cultureel erfgoed dat niet in professionele bewaarinstellingen is ondergebracht. Van nieuwe IGS verwacht ik dat ze het aanwezige erfgoed en de actoren degelijk in kaart brengen en aangeven waarmee ze van start willen gaan. Bestaande erfgoedcellen bouwen voort op eerdere verwezenlijkingen, pakken iets nieuws op of diepen bepaalde aspecten uit en duiden dat in hun aanvraag.

Een regiefunctie is in dit instrument niet aangewezen. Het lokale en regionale cultureel-erfgoedbeleid ontwikkelt zich bottom-up. De IGS, kunststeden en de VGC leggen zelf de beleidsaccenten die nodig zijn vanuit de noden van het aanwezige cultureel erfgoed, de erfgoedactoren en -gemeenschappen.

Dat ook hier samenwerking en netwerking met zowel lokale, regionale als Vlaamse stakeholders cruciaal zijn, lijkt me vanzelfsprekend. De cultureel-erfgoedcellen bevinden zich op een interessant en belangrijk knooppunt. Ze bevorderen de kennis en expertise bij de cultureel-erfgoedactoren, niet alleen door een vertaalslag te maken van cultureel-erfgoedpraktijken naar de lokale/regionale context, maar ook door experimenteerruimte aan te bieden, door bruggen te bouwen met en makelaar te zijn tussen het lokale, het regionale en het landelijke niveau en met andere maatschappelijke domeinen. De noden

en mogelijkheden van cultureel erfgoed en cultureel-erfgoedwerking staan hierbij centraal.

Nieuw in het CED2017 is dat de werkingssubsidie niet alleen toegekend wordt voor de werking van een cultureel-erfgoedcel. Indien de dienstverlenende rol mede wordt ingevuld door één of meerdere collectiebeherende organisatie(s), kan een deel van de subsidie ook gaan naar die organisatie(s).

Ik zie ook de mogelijkheid om bepaalde taken die de provincies momenteel opnemen rond depotbeleid (o.a. eerstelijns- en doorverwijsfunctie, kleinschalige investeringen) verder te zetten met als partner een IGS, afhankelijk van de lokale context en noden. Samenwerking, netwerking en krachtenbundeling zijn ook hier krachtlijnen.

Zoals ik al eerder aangaf, is de zorg voor het religieus erfgoed een thema waarbij het lokale bestuursniveau een evidente partner is. De bestemming van of het omgaan met religieus erfgoed (centraal of lokaal, collectie- of projectgericht) zou in overleg moeten gebeuren met het betrokken lokale bestuur of de cultureel-erfgoedcel.

6. Een dynamische cultureel-erfgoedwerking via projecten

Met projectsubsidies in het CED2017 kies ik ervoor om een dynamische cultureel-erfgoedwerking te stimuleren. Er zijn drie soorten projecten.

6.1. Landelijke of internationale cultureel-erfgoedprojecten

Voor alle projectaanvragen via het CED2017 geldt dat enkel projecten die focussen op cultureel erfgoed en cultureel-erfgoedwerking en die een uitgesproken landelijke of internationale schaalgrootte, reikwijdte of uitstraling hebben, in aanmerking komen. Het gaat om uitzonderlijke projecten, die zowel qua opzet als in tijd en personeelsinzet afgebakend zijn en de dagelijkse werking van een organisatie overstijgen.

Zowel organisaties met een kwaliteitslabel als cultureel-erfgoedorganisaties met een werkingssubsidie kunnen een projectsubsidie aanvragen, dus ook organisaties zoals stadsarchieven, universiteitsbibliotheken, openbare bibliotheken komen in aanmerking. Cultureel-erfgoedinstellingen komen enkel in aanmerking voor projecten met internationale schaalgrootte, reikwijdte of uitstraling. Van hen verwacht ik initiatieven die hun voorbeeldwerking verder versterken.

Andere organisaties kunnen een projectsubsidie aanvragen in samenwerking met een gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisatie.

Projecten die betrekking hebben op functies en rollen worden steeds bekeken in functie van de nieuwe veldtekening.

Meerfasige projecten kunnen aangevraagd worden. Al van bij de aanvraag van de eerste fase moet duidelijk zijn dat het om een meerfasig project gaat. Aanvragers moeten er rekening mee houden dat elke fase 'op zichzelf kan staan'. Meerfasige projecten kunnen voor maximum drie fasen (in totaal max. 3,5 jaar) aangevraagd worden. Het is niet de bedoeling om via projectsubsidies een projectmatige structurele werking te ondersteunen.

Cultureel-erfgoedprojecten voor het uitvoeren van functies maken velerlei aanvragen mogelijk rond herkennen en benoemen, behouden en borgen, onderzoeken, presenteren en toeleiden en participatie. Volgende inhoudelijke accenten geef ik graag mee:

- Cultureel-erfgoedprojecten rond waardering van cultureel erfgoed: Het reglement 'subsidies pilootprojecten waarderen' waar ik in 2017 en 2018 middelen voor

vrijmaak, wordt vanaf 2019 in het CED2017 opgenomen. Belangrijk is dat een waarderingstraject oog heeft voor de verschillende noodzakelijk stappen (zgn. 'basisnormen') en betrokkenheid van diverse stakeholders, dat er verschillende motieven kunnen zijn waarom er gewaardeerd wordt. De aanvragers kunnen zich laten inspireren door de werkzaamheden van de Werkgroep Waarderen bij FARO en de resultaten van de pilootprojecten.

- Cultureel-erfgoedprojecten rond participatie: Participatie is een 'nieuwe' functie die breed in te vullen is (cf. principes). Cultureel-erfgoedorganisaties die hierrond experimentele, verdiepende of verbredende initiatieven of voorbeeldprojecten willen opzetten met het oog op een duurzame verankering van de resultaten in hun werking of het cultureel-erfgoedlandschap, kunnen daarvoor projectsubsidies aanvragen.
- Cultureel-erfgoedprojecten met andere beleidsdomeinen: Ik vind het belangrijk dat cultureel-erfgoedorganisaties hun maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen en dat ze naar buiten treden met en rond hun cultureel erfgoed en expertise. Uit de aanvragen moet blijken dat zowel cultureel erfgoed als cultureel-erfgoedwerking/functies centraal staan in de doelstellingen van het project.
- Cultureel-erfgoedprojecten als opstap naar een landelijke indeling of aanduiding als cultureel-erfgoedinstelling: Collectiebeherende organisaties, ingedeeld bij het regionale of landelijke niveau, kunnen stapsgewijs hun werking laten groeien en hun ambities verwezenlijken.
- Cultureel-erfgoedprojecten met internationale ambities: ik wil gezamenlijke initiatieven, coproducties en reizende tentoonstellingen met buitenlandse actoren stimuleren op voorwaarde dat ze een meerwaarde hebben voor Vlaanderen doordat o.a. cultureel-erfgoedorganisaties mee een rol en verantwoordelijkheden opnemen in de voorbereiding en uitvoering van de projecten.

Bij projectaanvragen m.b.t. het ontwikkelen van een (nieuwe) dienstverlenende rol ligt de focus op het ontwikkelen en delen van expertise met de sector. Aanvragers dienen rekening te houden met de veldtekening en de dienstverlening die al wordt opgenomen. Uit het regietraject kwamen heel wat onvoldragen ideeën op tafel. Via deze weg geef ik cultureel-erfgoedorganisaties en besturen alsnog de kans om een nieuwe rol (verder) te onderzoeken en te ontwikkelen. Het opnemen van een rol kan ook gaan over de ontwikkeling van een instrument (bv. handleiding, platform) dat bruikbaar is voor meerdere cultureel-erfgoedorganisaties.

6.2. Projectsubsidies voor internationale cultureel-erfgoedprojecten die cofinanciering vereisen

Door deze projectsubsidies te continueren in het CED2017, stimuleer ik dat cultureel-erfgoedorganisaties in Vlaanderen en Brussel deelnemen aan internationale initiatieven en subsidieprogramma's als Creative Europe, Horizon 2020. Dit zorgt voor extra middelen voor de cultureel-erfgoedsector in Vlaanderen door de inbreng van internationale instanties.

Enkel cultureel-erfgoedorganisaties die werkingssubsidies ontvangen én die participeren in een project dat bij een internationale instantie werd goedgekeurd, komen hiervoor in aanmerking.

6.3. Tussenkomsten voor internationale uitwisseling

Momenteel worden deze tussenkomsten toegekend via een Reglement 'competentie-ontwikkeling'. Dit instrument wordt nu verankerd in het CED2017. Medewerkers van cultureel-erfgoedorganisaties krijgen de kans om in het buitenland langdurige werk- en leerervaringen op te doen (stages), die cruciaal zijn voor de verdere competentie-

ontwikkeling in de organisatie én in de sector. Ik wil met deze tussenkomsten een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het specifieke vakmanschap van diverse erfgoedwerkers (bv. restauratoren, curatoren, publiekswerkers, onderzoekers, databeheerder). Zo kunnen de medewerkers zich herbronnen, zich inwerken in internationale ontwikkelingen, afstand nemen van de dagelijkse werking en nieuwe inzichten opdoen. Tegelijk kunnen ze hun eigen expertise en ervaring inbrengen in een internationale praktijk.

Eenmalige/kortstondige deelnames aan bv. internationale conferenties of netwerkmomenten zonder actieve inbreng of bijdrage komen niet in aanmerking. Dat behoort mijns inziens tot het personeels- en vrijwilligersbeleid van de cultureel-erfgoedorganisaties zelf.

Deze tussenkomsten zijn enkel beschikbaar voor structureel tewerkgestelde medewerkers bij een cultureel-erfgoedorganisatie met een kwaliteitslabel of een werkingssubsidie op basis van het CED2017.

TOT SLOT

De ondersteuning van het steunpunt – m.n. FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed – wordt niet in het CED2017 opgenomen. Ik nam deze beslissing omdat in het kader van de cultuurbrede afstemming van de taken en rollen van de 'bovenbouw' (organisaties tussen overheid en veld; beleidsnota Cultuur OD 10.2), de rollen van een steunpunt voor alle culturele sectoren op dezelfde manier zullen geherdefinieerd worden. In een overgangsbepaling wordt voorzien dat de subsidiëring van het steunpunt wordt verdergezet op basis van het CED2012, tot een nieuwe regelgeving van toepassing wordt.

De mogelijkheid tot subsidiëring van een belangenbehartiger wordt in het CED2017 evenmin voorzien. Belangenbehartiging is een waardevolle opdracht, maar de organisatie ervan vind ik een taak voor de sector zelf.

Buiten het CED2017 om maak ik in 2017 werk van de actualisering van het ICE-beleid. Het beleidskader en de huidige regelgeving (reglement) zullen in 2017 worden aangepast, in overleg met relevante sectorspelers.

In 2017 maak ik eveneens werk van acties uit de conceptnota ter versterking van het Topstukkenbeleid. De focus ligt op de acties die kaderen binnen het ruimere verhaal van mijn beleid inzake aanvullende financiering en cultureel ondernemerschap. Ik denk hierbij o.m. aan de optimalisering van de fiscale reglementering inzake topstukken. De acties worden verder uitgewerkt in mijn conceptnota 'Aanvullende financiering en cultureel ondernemerschap'.

Ook buiten het CED2017 om zijn er raakvlakken met ander beleid:

- De ondersteuning van periodieke publicaties als kerntaak van een organisatie zal een plaats krijgen in een geïntegreerd tijdschriftenbeleid en komt niet langer voor in het CED2017. Ik wil werk maken van een intensievere samenwerking tussen de literaire, kunst- en erfgoedtijdschriften waarbij de gemeenschappelijke uitdagingen worden aangepakt. Daarbij moet de focus liggen op een aantal concrete doelstellingen en acties die zoveel mogelijk synergie op het vlak van zakelijke en publiekswerking bewerkstelligen (beleidsnota Cultuur, OD 1.5)
- Impulssubsidies partnerprojecten: De partnerprojecten zijn momenteel opgenomen in het Kunstendecreet. Ik wil dit instrument in de toekomst inzetten voor een breder cultureel veld. Ik bereid hiervoor een experimentele regeling voor die voor de zomer zal gelanceerd worden.
- Vrijwilligerswerk/-beleid: Samen met de minister-president sta ik in voor het gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid, waarbij ik specifieke aandacht heb voor het competentiedenken en het op punt stellen van een gepast competentie-instrument voor het vrijwilligerswerk (beleidsnota, OD 6.3 en OD 8.6). Op 8 juli 2016 keurde de Vlaamse Regering het actieplan 'Traject voor een gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid' goed. In 2017 zal het Horizontaal Overleg Vrijwilligersbeleid (HOV)[33] – dat dit traject in overleg met diverse stakeholders voortzet – aan de Vlaamse Regering een eerste rapportering voorleggen met de resultaten, de voortgang en eventuele bijsturingen. Dit vormt de basis voor een strategische visie m.b.t. vrijwilligerswerk. Naast de drie inhoudelijke assen voor dit traject (wetgeving en statuut, ondersteuning en vorming, en de aanpak van regulitis) ambieert de Vlaamse Regering vooruitgang

[33] Horizontaal Overleg Vrijwilligersbeleid met een ambtelijke vertegenwoordiging uit verschillende beleidsdomeinen (Cultuur, Jeugd, Sport, Welzijn, Onderwijs, Kanselarij en Bestuur, Mobiliteit en Openbare werken, Armoedebestrijding, Integratie), het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk en De Verenigde Verenigingen.

op federaal en lokaal beleidsniveau. Zo wordt er in een interbestuurlijke werkgroep gezocht naar oplossingen voor knelpunten met betrekking tot de vrijwilligerswet en de interpretatie ervan. Op het lokale vlak wordt in samenwerking met VVSG bekeken op welke manier Vlaanderen een rol kan spelen voor het lokaal vrijwilligersbeleid door middel van promotie, sensibilisering en ondersteuning. Op Vlaams niveau werken we voort aan de uitvoering van het actieplan en wordt onderzocht op welke manier expertise en ondersteuning duurzaam en structureel kunnen worden verankerd, en hoe de dialoog over en monitoring en aanpak van overregulering kunnen worden gestructureerd.

Hefboomprojecten Toerisme: Toerisme Vlaanderen lanceerde intussen twee subsidieoproepen voor toeristische hefboomprojecten. Thema' s zijn 'Vlaamse Meesters', 'Kernattracties' en 'MICE'. Cultureel Erfgoed en Toerisme blijven hierbij belangrijke partners van elkaar. De gekozen thema's liggen mij nauw aan het hart en zijn zeer relevant binnen het cultuurbeleid. Bij de meeste geselecteerde hefboomprojecten zijn er ook cultureel-erfgoedactoren betrokken. Toerisme blijft een belangrijke partner voor de cultureel-erfgoedsector, zeker in het kader van de geselecteerde hefboomprojecten. Ik vind het dan ook belangrijk om een aantal projecten vanuit Cultuur mee te ondersteunen. Ook in de toekomst wordt er gestreefd naar een bestendiging van deze samenwerking en een goede afstemming tussen Cultureel Erfgoed en Toerisme met het oog op geslaagde en duurzame projecten (cf. beleidsnota Cultuur, OD 7.5).

BIJLAGEN : zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be

Bijlage 1: Tekening van het huidige gesubsidieerde cultureel-erfgoedveld.

Bijlage 2: Beleidsintenties van de Vlaamse Gemeenschapscommissie in het kader van de strategische visienota van de Vlaamse Regering over de ondersteuning van cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen.

Bijlage 3a: Bijdrage namens steden en gemeenten voor een complementair cultureel erfgoedbeleid. Elementen voor een strategische visieontwikkeling.

Bijlage 3b: Samenvatting VVSG-bijdrage visienota voor cultureel erfgoedbeleid.

Bijlage 4: Nieuwe tekening van het gesubsidieerde cultureel-erfgoedveld.